Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 50 (1596) ГОД XXXI БЕЛАСТОК 14 СНЕЖНЯ 1986 г. ЦАНА 10 зл.

Гурткоўцы ўшанавалі памяць савецкіх воінаў, загінуўшых за вызваленне Сакольшчыны, усклаўшы на магілах вянкі і кветкі.

З'ехаўшы з поля, калі трактары, камбайны ды ўсе іншыя сельскагаспадарчыя машыны пастаўлены ўжо на асенне-зімовы адпачынак, можна дазволіць сабе і на сяброўскія бестурботныя сустрэчы, і на песні ў вясёлай кампаніі, і на глыбейшы роздум аб сэнсе сваёй працы.

І тут на першае месца вылучаецца абгрунтаваная штодзённым жыццём простая праўда, што без сельскагаспадарчых гурткоў, аб'яднаных у Саюзах сялян, гурткоў і сялянскіх арганізацый, проста немагчыма зараз уявіць сабе сучасную вёску ў Польшчы. На Беласточчыне пад восень гэтага года дзейнічала 1224 сельскагаспадарчыя гурткі і амаль столькі ж (1216) гурткоў вясковых гаспадынь. Аб'ядноўваюць яны 58 тысяч сялян, з чаго 28 тысяч — гэта жанчыны.

— Некаторыя з нашых гурткоў, — сцвярджае Збігнеў Ліпскі, шматгадовы старшыня праўлення Ваяводскага саюза сялян, гурткоў і сялянскіх арганізацый, — былі створаны яшчэ ў пачатку XX стагоддзя.

На тэрыторыі, якая ў першую чаргу цікавіць наш беларускі тыднёвік, сельскагаспадарчыя гурткі не запускалі сваіх карэнняў у гісторыю аж так глыбока. У памяці маёй, як за імглою, успльівае, для прыкладу, маё першае знаёмства з сельгасгуртко ўскімі дзеячамі ў Орлі. Было гэта зімой у пачатку 60-х гадоў. Памятаю, што арлянцы хваліліся сваёй грамадскай актыўнасцю, бо ўдалося ім на грошы з сельскагаспадарчага фонду купіць для свайго гуртка звычайны трыер — машыну для ачысткі збожжа ды ўсялякіх іншых зернеплодаў. Карыстаўся гэты трыер вялікім поспехам у сялян. Цяпер асновай дзейнасці арлянскай спулдзельні сельскагаспадарчых гурткоў з'яўляецца дбайная эксплуатацыя збожжавых камбайнаў, трактараў, бульбакапалак, ды ўсёй іншай сельскагаспадарчай тэхнікі, якая створана, каб аблегчыць працу земляробам. У гэтай дзейнасці арлянцы зноў дабіліся немалых поспехаў, заваявалі трэцяе месца ў ваяводстве, што было адзначана і ў час сёлетніх ваяводскіх дажынак.

На Беласточчыне зараз дзейнічае 39 спулдзельняў сельскагаспадарчых гурткоў, а ў іх распараджэнні знаходзіцца маёмасць вартасцю ў 6 мільярдаў злотых. Праўда, цяпер адзін тыповы трактар з камплектам неабходных машын каштуе ўжо мільён злотых, а цана аднаго толькі камбайна даходзіць да некалькіх мільёнаў злотых. А ўсё ж такі гэты лік, 6 мільярдаў злотых, які вызначае вартасць эскаэраўскай маёмасці, выклікае шмат якія думкі. Першая з іх накіроўвае нашу ўвагу на тое, што гэтая маёмасць не прыналежыць нейкаму аднаму багацею, капіталісту. Гэта супольная маёмасць сялян — членаў сельскагаспадарчых гурткоў, якія на аснове сеймавай пастановы маюць непасрэдны ўплыў на дзейнасць сваіх, іменна сваіх, спулдзельняў сельскагаспадарчых гурткоў, у якіх знайшлі працу перш за ўсё маладыя, добра адукаваныя людзі. 3 тысячы чалавек налічваюць зараз штатныя кадры ў СКРах на Беласточчыне. Зласлівцы сказалі б, што гэта 3 тысячы дармаедаў, якія са сваімі лыжкамі пхаюцца да сялянскага стала. Але без гэтых „дармаедаў" цяжка было б уявіць сабе цэлую гэтую эскаэраўскую машынерыю, яна без іх проста не магла б круціцца. І дырэктар і звычайны, засмолены трактарыст іграюць у гэтым сельскагаспадарчым спектаклі аднолькава важную ролю. І таму аднолькавае ў іх права і на працу, і на адпачынак.

VIII краёвы з'езд дэлегатаў ад сялян, гурткоў і сялянскіх арганізацый пастанавіў, што дзень 1 кастрычніка кожны год будзе адзначацца як **Дзень дзеячоў сельскагаспадарчых гурткоў.** Я быў сёлета на святкаванні гэтага дня. Ваяводскі саюз сялян, гурткоў і сялянскіх арганізацый ніколі не забывае пра „Ніву", калі наладжвае нейкае важнае мерапрыемства для сваіх членаў.

(Працяг на стар. 5)

З ЧАГО ПАЧЫНАЕЦЦА ЧАЛАВЕК?

Пра тое, што ў нас бандыту свабадней, чым камусьці іншаму, усе мы добра ведаем. У некаторых ёсць дзеля таго нават і тлумачэнне: ад вякоў так на свеце, дабро са злом пераплятаюцца, адно аднаго перамагаюць. Таму і войны, і ўсякія іншыя страшныя няшчасці... І ў тым, што ў нашым грамадстве столькі хуліганства ды разбою, таксама кожны з нас пакрысе вінаваты. Дзяцей мы сваіх разбэшчваем без усялякае меры, дагаджаем, не прымерваючыся, бы даўні мужык пану! Такі малакасос іншы раз ляпне грубае слоўца, дык бацька, замест ляснуць яму за такое па мухаедах або хоць прыкрыкнуць, дык яшчэ і засмяецца, бы дурань які стары. І сынок, вядома, далей падымае свае рогі і ўжо бачыш, як на бандзюга вырастае, якому ўсё дазволена. Пачынаецца тэрор жульніцтва! Уся гэтая неўдалота злучаецца ў хэўры, нападаюць упяцёх на аднаго. І ў міліцыю не вельмі пойдзеш, бо сведкам будзеш і пасадзіш, скажам, такога асталопа на год-два, а ён потым вернецца і „палічыць табе зубы".

Закон, во, замала суровы, задоўгая судовая працэдура; адвакат, якога ноймe такі бандыт, пацягае цябе за язык, ажно акалее ён табе ад гаварэння і перагаворвання ўсё таго самага па дзесяць разоў. А хуліган рэдка без радні бывае, і радня тая таксама па-воўчаму будзе глядзець на цябе, на такога справядліўца. А калі ты яшчэ і гаспадар, значыць, стадола ў цябе ёсць, а гэта значыць далей, што можна цябе і спаліць, голым пакінуць.

Таму людзі маўчаць, таму баяцца мець дачыненне з міліцыяй і судамі.

Разбой у нас цяпер не меншы, чым алкагалізм, п'янства. Дарэчы, тут простая ўзаемасувязь: дзе гарэліца, там і зарэзаць могуць. Але самагоннікаў і патаемкі добра цяпер пляжаць міліцыі: тут і сведкі непатрэбны. Каб так яшчэ і за бандытаў узяліся!...

Развялося ў нас і іншых спекулянтаў. Я ўжо не кажу пра тых, хто жыве з выездаў за граніцу, у Будапешт ці Канстантынопаль на торг тайны. Спекулююць у нас, чым хочаш: ланцугамі ад ровараў, усякімі запаснымі часткамі, адзеннем. Тысячы за нішто заграбаюць у кішэні...

З такімі вось невясёлымі думкамі ўзяўся я чытаць фельетон Барскага „Аб культуры" ў трыццаць дзевятым нумары „Нівы".

(Працяг на стар. 4)

АБ ПЕСІМІЗМЕ І БЯЗВЕР'І

Вялікая катэгорыя людзей у Польшчы і асабліва моладзі ўзбройваецца ў дзіўную ідэалогію песімізму і бязвер'я. На іхнюю думку Польшча — краіна без якіх-небудзь дасягненняў і перспектыў. Параўнаўча нядаўна мяне наведаў трыццацігадовы чалавек, які з увагі на сваю прафесію мог бы быць названы стражнікам новага ладу ў нашай краіне. І вось гэты чалавек ва ўсю іванаўскую панёс лухту на сучасную Польшчу. Побач са мной сядзела беларуска, якая скарыстала ў Народнай Польшчы не меней, чым я. Паходзячы з тыповай беларускай, так моцна калісьці захудалай вёскі, яна закончыла не толькі сярэднюю школу, але і універсітэт. Мала таго, атрымала ва універсітэце пасаду малодшага навуковага супрацоўніка. Зразумела, што гэта было б абсалютна немагчымае ў іншай чым народнай, Польшчы. Я быў пераканаты, што, хто як хто, але гэта асоба падтрымае мяне поўнасцю. Якім жа вялікім было маё здзіўленне, калі гэта пані тады, як толькі разгарнуў атаку мой госць, ажывілася на твары і пачала падтакваць не мне, а майму апазіцыянеру. Асмелены такім абаротам справы, госць крыкнуў: „Ну што,не маеш ніякіх аргументаў! Народная Польшча не вырашыла ніводнай праблемы.“ І тут я ўзарваўся таксама і вылажыў праблемы, якія вырашыла Народная Польшча:

— мільёны людзей палепшыла свой матэрыяльны быт;

— мільёны людзей бясплатна закончылі сярэднія або вышэйшыя навучальныя ўстановы;

— мільёны лішніх у вёсках людзей прынялі гарады, у якіх яны атрымалі працу і кватэры і радыкальна палепшылі сваё жыццё;

— мільёны сялян пачалі „людзьмі звацца“ і жывуць сёння ў суме лепш, чым сярэдні слой усяго польскага грамадства;

— сяляне атрымалі першы раз у жыцці права на бясплатнае лячэнне і немалыя пенсіі;

— жанчыны, якія нарадзілі дзяцей, атрымоўваюць некалькігадовы платны водпуск.

Госць мой замоўк, пасумнеў твар і беларускі. Выразна ім не спадабалася мая аргументацыя, якой, што як што, але маны не закінеш.

На жаль, такая пастава здараецца вельмі часта. Прывяду яшчэ адзін прыклад. Не так даўно я спаткаў дацэнта, які нарадзіўся яшчэ перад вайной і вышаў з вельмі беднай сям'і. Сям'я гэта была вечна галодная. Яе члены насілі восенню і зімой лапці, а вясной і летам бегалі боса. Такіх сямей у даваеннай вёсцы былі тысячы, калі не мільёны. І вось гэты дацэнт знакаўтаваў мяне, заявіўшы, што ўсё нашае — вялікая ерунда, што ён у Польшчы нічога не дасягне, што ў капіталістычных краінах, дык ён як дацэнт быў бы панком, а тут амаль жабрак. Гэта аргументацыя мяне ўзарвала і я мусіў моцна сябе зацугліць, каб дацэнту паcаўнаўча спакойна сказаць наступнае: „У капіталістычнай Польшчы ў цябе вехці вылазілі з лапцяў, а ў Народнай Польшчы вехці палезлі ў цябе з галавы. Да капіталізму сваю дацэнтуру прышпільваеш без ніякіх асноў. У капіталізме ты быў бы тым, чым ты быў да вайны, а стаў ты дацэнтам у Народнай Польшчы. Ты ж быў на Захадзе. Калі табе там так спадабалася, дык трэба было астацца назаўсёды“.

Дацэнт выразна збянтэжыўся. Быў вельмі незадаволены, што не знайшоў у маёй асобе аднадумцы і сабрата ў

(Праццяг на стар. 6)

БЕЛАРУСКАЕ МОВАЗНАЎСТВА
(З інтэрв'ю прафесара М. Бірылы „Голасу Радзімы“)

— Якія дзяржаўныя ўстановы рэспублікі займаюцца праблемамі развіцця нацыянальнай мовы?

— Асноўная работа па даследаванню праблем беларускай мовы і нармалізацыі літаратурнай мовы вядзецца ў інстытуце мовазнаўства імя Якуба Коласа Акадэміі навук Беларусі. У інстытуце ёсць сем аддзелаў: гісторыі беларускай мовы, беларускай дыялекталогіі, сучаснай беларускай мовы і культуры мовы, беларускай лексікалогіі, і лексікаграфіі, эксперыментальнай фанетыкі, рускай мовы, агульнага і славянскага мовазнаўства. Пяць з іх займаюцца выключна пытаннямі беларускага мовазнаўства, а два — рускай мовы і агульнага і славянскага мовазнаўства — у параўнальным плане з іншымі славянскімі мовамі. Як сведчаць назвы аддзелаў, у інстытуце мовазнаўства даследуецца гісторыя беларускай мовы — узнікненне і станаўленне яе, развіццё структуры ўсіх узроўняў мовы; беларуская народнадыялектная мова, ці інакш кажучы, беларускія народныя гаворкі, усе бакі структуры сучаснай беларускай літаратурнай мовы — фанетыка, арфаэпія, акцэнтуацыя, словазмяненне, словаўтварэнне, лексіка, сінтаксіс; узаемадзеянне беларускай і рускай моваў у працэсе іх сумеснага функцыяніравання ў Беларусі.

Значную работу вядуць моўныя кафедры трох універсітэтаў, а таксама Брэсцкага, Віцебскага, Магілёўскага, Мазырскага і Мінскага педагагічных інстытутаў, Інстытут педагогікі Міністэрства асветы БССР.

— Раскажыце, калі ласка, пра найбольш значныя працы нашых вучоных у галіне мовазнаўства за апошняе дзесяцігоддзе.

— У першую чаргу тут можна адзначыць серыю лексікаграфічных работ. У прыватнасці, Тлумачальны слоўнік беларускай мовы ў пяці тамах (6 кнігах), Гістарычны і Этымалагічны слоўнік беларускай мовы, Слоўнік мовы Скарыны, перакладныя Руска-беларускі слоўнік пад рэдакцыяй Кандрата Крапівы, Украінска-беларускі — Валянціны Лемцюговай; рэгіянальныя — Тураўскі слоўнік, слоўнік беларускіх гаворак паўночна-заходняй Беларусі і яе пагранічча. Такія працы, як „Беларуская граматыка“, „Фанетыка слова ў беларускай мове“ будуць садзейнічаць нармалізацыі і павышэнню культуры беларускай літаратурнай мовы. Адзначу і манаграфічныя даследаванні: „Лексічныя запазычанні ў беларускай мове XIV-XVII стагоддзяў“ Аляксандра Булыкі, „Гістарычная марфалогія беларускай мовы“, аўтары Аляксандр Булыка, Аркадзь Жураўскі, Іван Крамко, „Беларуская фразеалогія“ Анатоля Аксамітава, „Беларуская антрапанімія“ Мікалая Бірылы, „Праблемы фразеалагічнай стылістыкі“ Івана Лепешава.

— Раскажыце коратка, на што звернута галоўная ўвага навуковых лінгвістычных сіл Беларусі ў 80-я гады?

— На вывучэнне такіх праблем, як сучасная беларуская літаратурная мова, культура мовы, беларуская дыялекталогія, гісторыя беларускай мовы, лексікалогія, узаемадзеянне беларускай мовы з рускай і іншымі суседнімі мовамі. Па кожнаму з гэтых напрамкаў рыхтуюцца падручнікі, даведнікі, слоўнікі, манаграфіі і зборнікі артыкулаў. У друку знаходзіцца вялікі Нарматыўны слоўнік беларускай мовы, у якім прадстаўлена арфаграфія, формазмяненне і акцэнтуацыя сучаснай беларускай мовы. Ён выйдзе з друку ў 1987 годзе. Рыхтуецца да выдання пяцітомны Слоўнік мовы твораў Якуба Коласа. перакладныя руска-беларускія тэрміналагічныя слоўнікі па грамадска-палітычнай і сельскагаспадарчай тэрміналогіі, рыхтуюцца чарговыя тамы Гістарычнага і Этымалагічнага слоўнікаў беларускай мовы.

У 80-я гады нашы мовазнаўцы ўжо правялі значную даследчую працу. У галіне вывучэння беларускай народнай мовы дыялектолагі на аснове спецыяльна сабраных у шматлікіх вёсках Беларусі матэрыялаў падрыхтавалі пяцітомны Лексічны атлас беларускай мовы. У гэтай працы сабрана народная беларуская лексіка па ўсіх важнейшых тэматычных групах. На лінгвістычных картах паказана тэрытарыяльнае распаўсюджанне розных лексем у межах функцыяніравання беларускай народна-дыялектнай мовы. Атлас будзе скарбніцай беларускай народнай лексікі, на доўгія гады захавае слоўны запас народа. Работы ў гэтай галіне працягваюцца — у завершаным выглядзе атлас будзе мець каля дзвюх тысяч карт.

— Мікалай Васільевіч, як развіваюцца міжнародныя кантакты беларускіх вучоных-мовазнаўцаў?

— Кантакты гэтыя шырокія і пастаянна развіваюцца, што, я думаю, можа гаварыць аб прэстыжы нашай мовазнаўчай навукі на міжнароднай арэне. Беларускія вучоныя ўдзельнічаюць у сумесных работах, у арганізацыі і правядзенні міжнародных кангрэсаў і канферэнцый. Так, напрыклад, сумесна з вучонымі іншых еўрапейскіх краін вядзецца падрыхтоўка „Лінгвістычнага атласа Еўропы“, з вучонымі славянскіх і некаторых суседніх з імі неславянскіх краін — падрыхтоўка „Агульнаславянскага лінгвістычнага атласа“. З вучонымі Польскай Народнай Рэспублікі сумесна вывучаюцца беларуска-польскае моўнае пагранічча, анамастыка Пабужжа, беларуская і польская фразеалогія, складаецца Беларуска-польскі слоўнік, Беларуска-польскі фразеалагічны слоўнік і іншыя.

У „ПАСТЦЫ БЕДНАСЦІ“

33 мільёны амерыканцаў трапілі ў „пастку беднасці“. Амерыканцы вызначаюць беднасць як адсутнасць сродкаў для задавальнення асноўных жыццёвых патрэбнасцей — нармальна харчавацца, мець жыццё і карыстацца медыцынскім абслугоўваннем.

„Мільёны амерыканцаў бедныя“, — прызнае часопіс „Форчун“, які выходзіць у ЗША. У першую чаргу гэта прадстаўнікі нацыянальных меншасцей, беспрацоўныя, моладзь, мнагадзетныя сем'і. За рысай беднасці знаходзяцца 30.9 працэнта негрыцянскіх сем'яў; 25,2 працэнта сем'яў іспанагаворачых амерыканцаў. Сярод белага насельніцтва — 9,1 працэнта.

Паводле падлікаў грамадскіх арганізацый, у Злучаных Штатах налічваецца цяпер ад 2 да 3 мільёнаў бяздомных. „Штогод толькі ў Вашынгтоне за нявыплату высяляюць з кватэр дзве тысячы сем'яў“. — заявіў Мітч Снайдэр, адзін з кіраўнікоў арганізацыі „Грамадскасць за стваральнае ненасілле“.

Урад Злучаных Штатаў гаворыць аб апошніх чатырох гадах як аб перыядзе эканамічнага „аздараўлення“. Але ў той жа час больш 8 мільёнаў амерыканцаў, г.зн. 7 працэнтаў насельніцтва краіны, не маюць работы. А беднякоў у Амерыцы цяпер на 4 мільёны больш, чым да моманту прыходу цяперашняй адміністрацыі да ўлады.

Як лічыць штотыднёвік „Ю. С. ньюс энд уорлд рыпорт“, не толькі ў гэтым, але і ў наступным годзе няма ніякіх перспектыў рэальнага зніжэння ўзроўню беспрацоўя. Часопіс б'е трывогу, на яго думку, пры чарговым эканамічным спадзе працэнт беспрацоўя будзе выражацца ўжо двухзначнай лічбай.

Урадавыя крыніцы інфармацыі многа гавораць аб эканамічных дасягненнях Амерыкі, аб яе магутнасці і багацці. Аднак побач з багатай Амерыкай усё больш выразна вырысоўваецца бедная. Цяпер ужо не толькі беспрацоўныя, але і ўсё большая колькасць працуючых амерыканцаў папаўняюць рады беднякоў.

Прадстаўнікі адміністрацыі любяць пагаварыць аб дзеючай у ЗША шырокай праграме барацьбы з беднасцю. Існуюць прэзідэнцкія камісіі, камітэты кангрэса, якія наладжваюць слуханні па гэтаму пытанню. А воз і цяпер там. Больш таго, ён усё глыбей загразае ў багне невырашальных праблем. **В.К.**

Беластоцкая „Восень з блюзам"

Не агледзеліся мы, як ужо дзевяты раз сабраліся ў Беластоку найзнакамітшыя музыкальныя калектывы з цэлай Польшчы на „Восень з блюзам". Ад 21 да 23 лістапада залы „Форума", „Круга", „Праменады" і „Геркулесаў" былі даслоўна акупіраваны слухачамі.

Успамінаю першую імпрэзу „Восені з блюзам", якая адбылася ў лістападзе 1978 года. Тады былі гэта, можна сказаць, элітарныя канцэрты, на якіх найчасцей збіраліся людзі, якія займаліся на штодзень музыкай або музычнай крытыкай. Сёння канцэрты на „Восені з блюзам" выглядаюць цалкам інакш. Гэта ўжо мора моладзі — ліцэістаў, студэнтаў, рабочых, будаўнікоў — проста ўсіх, хто любіць біг-біт, бо ён пачаў дамінаваць на імпрэзах.

Было б вялікай памылкай, калі б чытачы падумалі, што беластоцкая „Восень з блюзам" прызначана толькі для беластачан. Яна прыцягнула сюды, у наш горад, тысячы маладых людзей не толькі з цэлага ваяводства, але і з суседніх ваяводстваў, і яшчэ з далейшых, часам вельмі адлеглых мясцін. За апошнія грошы, якія збіралі мо не адзін месяц, куплялі яны не так ужо і танныя білеты. Началі навat на вакзале: каб адно пабыць, каб адно паслухаць і ўбачыць.

А была гэта для іх аказія нештодзённая: з'ехалася шмат музычных калектываў са славутымі сёння імёнамі, як, напрыклад, Ірэнеуш Дудэк, Тадэуш Налепа, Тамаш Шукальскі і іншыя. Прыехалі такія непаўторныя індывідуальнасці, як Ян Скшэк ці Лешэк Драніцкі, Ёргас Сколіяс.

На канцэрце калектыву „Ірэнеуш Дудэк блюз-бэнд" у прыгожай і вялізнай зале „Круг" даслоўна не было дзе ўсадзіць пальца. Моладзь сядзела на падлозе, стаяла, нават садавілася на поручнях.

З вялікім задавальненнем слухалі таксама беластачанку Галену Мішкунец, якая выступіла разам са сваімі выхаванкамі ў клубе „Праменада". Яе нязвыкла моцны голас здаўна заварожвае беластачан, выступала яна нават у тэлевізійнай студыі „Гайсі", дзе прэзентуюцца найлепшыя музычныя таленты апошніх гадоў.

Беластоцкая „Восень з блюзам" урасла ўжо трывала ў нашa наогул даволі спакойнае беластоцкае жыццё.

Ада Чэчуга
Фота Яна Мальца

„Ірэнеуш Дудэк блюз-бэнд".

Тадэуш Налепа — кампазітар, вакаліст і лідэр групы „Брэкаут", які выконвае сёння свае ранейшыя творы ў новых аранжацыях разам з „Супергрупай Тадэуша Налепы".

Знакаміты польскі джазмен Тамаш Шукальскі.

ВЕСТКІ З БЕЛАСТОКА

Камунальная гаспадарка. Камунальная гаспадарка Беластока вельмі занядбаная. Многія жылыя будынкі патрабуюць рамонту, нямала ёсць неасфальтаваных вуліц, а на некаторых няма тратуараў. Крыху палепшылася становішча ў гарадскім транспарце, але ўсё ж недастаткова. Людзі яшчэ маюць клопаты з даездам да працы.

Вялікія занядбанні і ў азеляненні горада. Шмат дрэў тут хворых, недастаткова газонаў, мала сквераў.

Назіраецца дрэнны тэхнічны стан камунальных прадпрыемстваў, адчуваецца недахоп вады і цяпла. Праўда, хутка гэтыя справы будуць выглядаць лепш, паколькі мае быць перададзены ў карыстанне вадазбор у Васількове і цеплацэнтраля на Бажантарні.

Санітарны стан горада таксама не вельмі добры. Чысціню ў Беластоку заўважыш тады, калі аб'явяць акцыю „пасесія".

Аб усіх гэтых справах гаварыў прэзідэнт горада Беластока Збігнеў Здраеўскі на гарадской справаздачна-выбарнай канферэнцыі ПАРП, якая адбылася 18 кастрычніка бягучага года. Гарадская ўправа будзе намагацца хутчэй ліквідаваць усе адзначаныя недахопы.

Каб лягчэлі будынкі. У нашай краіне, а таксама і ў Беластоку шмат гаворыцца аб тым, што неабходна змяніць тэхналогію будаўніцтва ў тым напрамку, каб будынкі былі лягчэйшыя. Цяпер у нас адна кватэра важыць у сярэднім 500 тон, у той час калі ў ГДР — усяго 200 тон.

ЗСЛ у Беластоку. Сцяпан Нікіцюк, прэзас гарадскога камітэта ЗСЛ інфармуе, што ў Беластоку налічваецца больш 1 тысячы членаў ЗСЛ. Большасць іх займаецца сельскай гаспадаркай. У горадзе цяпер апрацоўваецца 3600 га зямельных угоддзяў. На яго думку, у 1990 годзе гэта колькасць падвоіцца.

Прапановы БФМ. Прадпрыемства Беластоцкіх фабрык мэблі на наступны 1987 год прапануе пакупнікам маладзёжны камплект мэблі „Аквільён" у трох версіях шафаў і стэлажоў (рэгалаў). Яны прыгожа выглядаюць і вельмі зручныя для невялікіх пакояў.

Планы да 1990 года. У горадзе Беластоку да 1990 года плануецца пабудаваць мінімум пяць будынкаў для медыцынскай службы ў розных жыллёвых пасёлках горада, 7 новых школ і 7 прадшколляў. Вельмі важнай справай будзе таксама гарадская ачышчальня сцёкаў. (мх)

МАКСІМ БАГДАНОВІЧ — ВАСІЛЁК БЕЛАРУСКІ

АРТЫКУЛ ДРУГІ

Галоўны грэх некаторых крытыкаў заключаецца ў тым, што стараліся яны замкнуць М. Багдановіча ў рамках такіх паняццяў, як: нацыяналіст, імпрэсіяніст, дэмакрат. Тым часам непаўторнасць, стыхійнасць і універсалізм паэта не змяшчаюцца ў такіх рамках, выходзяць з іх і займаюць сумежныя або адлеглыя ад сябе абшары.

М. Багдановіч, вывучаючы ў гімназіі і па-за ёй грэчаскую і лацінскую, французскую і нямецкую, рускую, польскую, украінскую і беларускую мовы, вывучаў іх галоўным чынам пры дапамозе не толькі слоўнікаў, але і літаратур, створаных на гэтых мовах. Такім чынам ён безупынна кантактаваўся з пісьмовасцю найвыдатнейшых еўрапейскіх народаў. І гэта не магло мець уплыву на разбуджэнне яго натуральнага літаратурнага таленту. Талент гэты праявіўся ў яго рана. У пятнаццацігадовым узросце паяўляюцца яго першыя творы. Глыбокая начытанасць Максіма ўплывала на тое, што гэтыя творы амаль ад самага пачатку характарызуюцца спеласцю думкі і высокай мастацкасцю. У 24 нумары „Нашай нівы" за 1907 год паяўляецца першы друкаваны твор Багдановіча — апавяданне „Музыка". Яго аўтару ў гэты час усяго пятнаццаць гадоў. Да 1917 года, у якім Багдановіч зыйдзе назаўсёды з зямлі, застанецца ўсяго дзесяць кароткіх гадоў. Наколькі тытанічнай мусіла быць воля Максіма, калі патрабаў ён на працягу гэтых дзесяці гадоў, выконваючы безупынна абавязкі вучня — ствараць такую вялікую колькасць вершаў, апавяданняў і крытычных артыкулаў. А памятайма, што ад 1909 года і аж да канца жыцця нявоіла яго страшэнная на тыя часы хвароба — туберкулёз. Значыць, рашаючымі фактарамі былі тут талент і воля. Аб гэтай апошняй перакануча напіша бацька паэта. Гаворыць ён, што Максім рашыў у юнацтве ўвесь тэкст „Ойча наш" змясціць у адным радку сшытка. Віўся над гэтым цэлы тыдзень. Урэшце з трыумфальным твaрам паказаў бацьку вынік свіх мучэнняў. Увесь тэкст „Ойча наш" быў змешчаны ў адным радку! І толькі выключнай воляй можам растлумачыць тое, што, знаходзячыся далёка ад роднай зямлі, не ведаючы пачаткова роднай мовы, апанаваў яе настолькі, што змог стаць вядучым паэтам і найвыдатнейшым крытыкам перыяду „Нашай нівы".

Калі Багдановіч прыслаў свае вершы ў „Нашу ніву", там яны не адразу былі прыняты прыхільна. Ядвігін Ш. назваў іх дэкадэнцкімі і запрапанаваў адлажыць у архіў. Аднак іншыя, між іншым, Купала былі за тым, каб іх друкаваць. У канцы канцоў вершы былі апублікаваны і падпісаны псеўданімам, які прыдумаў Ядвігін Ш., — Максім Крыніца. У хуткім часе Багдановіч прыслаў новыя вершы разам з пратэстам супраць псеўданіма. Паэт хацеў, каб яго вершы друкаваліся пад яго прозвішчам. І на гэты раз Ядвігін Ш. хацеў вершы здаць у архіў, даказваючы, што яны „не для народу".

Аднак іншыя нашаніўскія дзеячы думалі па-другому. Падругому думалі браты Луцкевічы і В. Ластоўскі. Гэта яны запрашаюць паэта ў Беларусь у 1911 годзе. І паездка гэта ампліфікуецца ў творчасці Багдановіча як вялікая падзея. Гэта дзякуючы гэтым дзеячам ужо ў 1913 годзе, калі Багдановічу было ўсяго 21 год, выйшаў яго адзіны зборнік „Вянок". Галоўным складальнікам гэтай выдатнай кніжкі быў В. Ластоўскі, аб чым забываюць многія сучасныя крытыкі. Забываюць і аб тым, што грошы на зборнік дала княгіня Радзівіл. У сувязі

(Працяг на стар. 4)

(Працяг са стар. 1)

АДГАЛОСКІ

Піша ён, што ёсць шмат спосабаў, каб быць культурным чалавекам, а самае важнае мець адукацыю, асвету. Што існуе мноства школаў,. універсітэтаў, клубаў, выходзяць газеты і часопісы, друкуюцца кніжкі і гэтак далей. І паехаў, і паехаў наш Барскі. Начытаўшыся яго, можна падумаць, што наш народ культурны ўжо над культурнымі! Калі так, дык адкуль бярэцца тое, чаго не было нават пасля вайны, менавіта сапраўды ўсенародны тэрор бандытаў? Чаму цяпер амаль усюды пачуеш брыдкія словы, да якіх ужо ўсе як бы і прызвычаіліся, а на слова „курва" то ніхто і ўвагі ўжо не звяртае, настолькі зрабілася яно штодзённым і звычайным. усё роўна як слова „хлеб". І так „курваюць" наўкола, а калі хто і не, то аж на дзівака робіцца падобным.

А я вось што скажу: бывае, што чалавек малапісьменны больш культурны, чым не адзін „наш доктар" ці „наш паэт". У нашай гміне адзін важны начальнік пачаў, як хамут той, чапляцца да мяне, і было ўсё тое нават у казённым месцы, не на кватэры. Але ніхто з гміннікаў не смяяўся з тых начальніцкіх жартаў, адна толькі сакратарачка яго рагатала, мала не распароўшыся (начальніка пазнаюць па ягонай сакратарцы, гэта праўда). А ў таго начальніка і картка візітная з надпісам „магістр інжынер", во як. Хачу я гэтым сказаць, што універсітэт не навучыць чалавека культуры, бо культура гэта не тавар, гэта клімат, у якім чалавек ад маленства вырастае таксама, як і расліна якая. Калі хто з культурнага дома, той культурным і застанецца, а калі хто хамут, то хамутом памрэ, нягледзячы на ніякія дыпломы ці візітныя карточкі з надпісам залачоным „мгр. інж.". Чалавек пачынаецца ад бацькоўскага дома, і таму я пішу пра ўсё гэта.

М. Панфілюк

СВОЙСКІЯ МАЛЮНКІ

Дом на вуліцы Вясёлай у Сямяцічах. Мал. У. Петрука.

ЗАМАЛЁЎКІ З ЖЫЦЦЯ

ПАМЕРЦІ АД НУДЫ

Адна з тэм найцікавейшых — які Ён? Еля чакае ўсё яго. Яго, адзінага. Ніводзін з яе „хлопцаў" Ім не стаў, хаця дашукоўвалася ў іх Яго аблічча.

— Які Ён мае быць... Гэ, высокі, цёмнавалосы. Добра было б, каб кучаравы. І сінявокі... Ну, каб быў вышэйшы, чым я, каб не мусіла хадзіць з ім, згінаючы калені. І зубы, і ўсмешка каб здаровыя былі. Ну, гэта так у падрабязнасцях. А самае галоўнае — каб быў прыгажэйшы ад д'ябла...

... — Эх, не люблю я дзяўчат, сваіх равесніц. Няма з імі аб чым гаварыць, — задумалася Еля, заглядзелася на мігаючыя ў руках пруткі. — Пойдзем адна да другой на вячоркі. Ну, файна, гарбату вып'ем. Бяру заўсёды пруткі і воўну. Раней я ахвотней хадзіла на вячоркі... Сяброўкі павыходзілі замуж у 18-19 год, дзяцей няньчаць. Калі ў госці такая пойдзе, то з мужам, з дзіцём — са світай, такая гордая і абабелая. Вось зайшла я раз да сваёй найлепшай сяброўкі, то ўсё адным швом: а тое купіла, а тое пашыла. Хвілінкі не пасядзіць на месцы, над малым і над мужам скача. Не скажу, добры хлопец. Зарабляе многа, грошай на хату і каб жонку апрануць не шкадуе.

— Чула, ён за граніцу цяпер збіраецца.

— Год-два паробіць і прывязе грашыскаў, пабудуюцца...

— Як жа ён яе пакіне з такім малым дзіцём? Вернецца, дзядзькам сынок яго назаве. А адкуль Анка грошы возьме на жыццё, калі ён будзе, можа, галадаць у нейкай Амерыцы? Усё ж можа быць?!

— Нічога не бойсь. Бацькі ёсць жа. І сама на работу можа пайсці. А ён пасылкі будзе слаць ды слаць. А дзіця можа з бабулькай пабыць.

— Бабульцы самой ледзь за сорак, працуе, жыць хоча сваім жыццём.

— Дзіця можна аддаць у яслі ці дзетсад.

— А Анка сама? Яна і ліцэя не скончыла. Хто ёй дасць работу, калі ў яе няма прафесіі? У такой малой мясціне?

— Можа даязджаць у Беласток..

— Значыць, адразу можам лічыць, што сямейныя сувязі, хаця на некалькі год, аслабеюць. Гэта пакіне напэўна нейкі след у псіхіцы дзіцяці...

— Не закідай так далёка. Ад такіх расстанняў яшчэ ніхто не памёр. Зрэшты, каб у мяне былі магчымасці, сама паехала б дарабіцца.

— Ну і што, вярнулася б сюды, у Польшчу, на Беласточчыну?

— А што мяне тут трымае? Можа, выйду замуж за багатага. А як сама буду багатая, выберу такога, якога толькі захачу. Калі вярнуся, то толькі з кучай „зялёных". Няхай мяне тады гэтыя нашыя пад хвост пацалуюць.

— Хто „гэтыя нашыя"?

— А гэтыя... Гэтая маламес-

(Працяг на стар. 7)

МАКСІМ БАГДАНОВІЧ — ВАСІЛЁК БЕЛАРУСКІ

(Працяг са стар. 3)

з гэтым трэба было рабіць пакл он у бок княгіні. І быў ён зроблены ў выглядзе сілуэта белага лебедзя на тытульнай старонцы зборніка. Лебедзь быў у гербе Завішаў, з якіх выводзілася княгіня Радзівіл. Хто ведае, можа гэта падтрымка княгіні для беларускай выдавецкай справы была адзіным высакародным учынкам Радзівілаў у адносінах да інтарэсаў беларускай культуры?

Зборнік „Вянок" складаўся з наступных раздзелаў названых нізкамі:

Нізка вершаў „У зачараваным царстве";

Нізка вершаў „Звукі бацькаўшчыны";

Нізка вершаў „Старая Беларусь";

Нізка вершаў „Места";

Думы;

Нізка вершаў „Вольные думы";

Нізка вершаў „Старая спадчына";

Мадонны.

У „Вянку" было змешчана 94 творы Багдановіча, а па сваіх размерах была гэта найбольшая паэтычная кніжка ў той час, пасля купалаўскай „Жалейкі".

„Вянок" быў, несумненна, падзеяй у тагачасным беларускім жыцці. Зрэшты, і да сёння не перастаў быць падзеяй.

Перш за ўсё ў параўнанні з досыць манатоннай тагачаснай беларускай паэзіяй вершы Багдановіча адзначаліся тэматычнай і фармальнай разнароднасцю і багаццем. Як вядома, аграмадная большасць беларускіх нашаніўскіх паэтаў паходзіла з вёскі. Сялянскае паходжанне акрэсліла абыякавыя або нават непрыхільныя адносіны гэтых паэтаў да горада. У разуменні сялянскіх паэтаў горад быў скупішчам дармаедаў, якія жывуць за кошт сялянскай працы. Багдановіч, сам гараджанін, адступіў ад такога пункту гледжання. Для яго горад быў цэнтрам навукі і культуры. Але не толькі гэта. Нават такія нямілыя для вушэй і вачэй сялянскіх паэтаў атрыбуты гарадскога існавання, як гоман, грукат, суматоха, мітусня, светавыя эфекты ў душы Багдановіча выклікалі захапленне. Тое, што іншых палохала і прыгнечвала, Багдановіча радавала і акрыляла. Характэрны ў гэтым аспекце верш Багдановіча „У Вільні".

Ляхтарняў свет у сіняй
вышыні...
Вітрыны, мора вывесак...
як плямы.
Анонсы і плакаты на сцяне.
Кіпіць натоўп на жорсткім
вулак дне!
Снуюць хлопцы, суюшчыя
рэкламы...
Разносчыкі крычаць ля
кожнай брамы...
Грук, гоман, гул. — усё
ракой імкне.
А дальш — за радам кас,
ламбардаў, банкаў —
Агні вакзала... павадка
хурманкаў...
Віры людзей... Сіпяшчы
паравоз...
Зялёны семафор... паукгауз...
склады,
Заводаў коміны пад цьмой
нябёс...

О, горада чароўныя прынады!

Як жа вымоўны гэтыя апошнія радок! Увесь верш мае як бы фатаграфічны характар і нешта падобнае быў бы ў стане напісаць амаль кожны нашаніўскі беларускі паэт, але толькі Багдановіч мог гэты твор закончыць эмацыянальным крыкам адабрэння і захаплення: О, горада чароўныя прынады!" Так, Багдановіч выводзіў беларускую паэзію з сялянскага запечка. Не толькі таму, што кранаў урбаністычную гарадскую тэматыку, але таксама і таму, што спасылаўся на далёкія часы Вялікага

(Працяг са стар. 1)

За сталамі сядзелі найбольш заслужаныя людзі ў арганізацыі па выкарыстанню сельскагаспадарчай тэхнікі. Рукі мазолістыя, твары — загарэлыя на сонцы, абмытыя дажджамі, ашліфаваныя пылам. Многія з іх ужо здалёк пасылалі мне прывітальныя ўсмешкі, з многімі здаўна завялося ў мяне трывалае сяброўства. Вось, для прыкладу, **Мікалай Міруць** — байкі і энергічны сельгасгурткоўскі дзеяч з Бандароў. Колькі ўжо часу ў сваім наваколлі „круціць" ён сельскагаспадарчымі „кулкамі"?! Недзе ад пачатку іх існавання. У апошні час выбралі яго старшынёю рэвізійнай камісіі Ваяводскага саюза гэтай гурткоўскай арганізацыі. Праца выключна грамадская, але адначасова якая ж яна і адказная! Рэвізійная камісія кантралюе і ацэньвае нават дзейнасць праўлення гэтай арганізацыі. Таму я не здзівіўся, калі прозвішча Мікалая Міруця знайшоў у спіску ўзнагароджаных з нагоды Дня дзеяча сельскагаспадарчых гурткоў. На аснове рашэння міністра сельскай гаспадаркі быў яму прысвоены ганаровы знак „**Заслужаны працаўнік вясковай гаспадаркі**". Такім жа знакам адзначылі тады яшчэ толькі аднаго чалавека — **Аляксея Смыка**, які таксама з'яўляецца не менш заслужаным дзеячом сялянскага самакіравання.

Калі ўжо завялася ў нас гутарка пра ўзнагароды, дык неабходна тут яшчэ адзначыць, што гэты Дзень дзеяча сельскагаспадарчых гурткоў быў асабліва шчодры на ордэны, крыжы і ўсялякія іншыя знакі пашаны. Кароль Бабінскі з вёскі Бабіна, што ў гміне Хорашч, і Ян Раманчук з Шымкаў у Міхалоўскай гміне былі адзначаны Кавалерскім Крыжам Ордэна Адраджэння Польшчы.

Другой нагодай для супольнай сустрэчы дзеячоў сельскагаспадарчых гурткоў стала святкаванне 69-ай гадавіны Кастрычніка. Гэтакія сустрэчы наладжваюць яны кожны раз у іншым месцы. У гэтым годзе арганізавалі яе дзеячы з Саколкі. Найперш гурткоўцы і запрошаныя госці ўшанавалі памяць савецкіх салдат, загінуўшых у час вызвалення Сакольшчыны ад гітлераўскіх захопнікаў. Ля помніка на братніх магілках склалі яны вянкі і кветкі. Затым у кінатэатры „Сокал" адбыўся супольны мітынг, прысвечаны 69-ай гадавіне Кастрычніцкай рэвалюцыі, які пераўтварыўся ў мітынг супроць вайны і гонкі ўзбраенняў. Удзельнічалі ў ім таксама грамадзяне з СССР, прадстаўнікі Гродзенскай вобласці і прадстаўнікі працоўнага калектыву прыгранічнай станцыі на нафтаправодзе „Дружба".

І зноў былі цёплыя словы ў адрас працавітых гурткоўцаў, высока ацэньвалася іх дзейнасць па замацаванню польска-савецкай дружбы. Для прыкладу, гурткам вясковых гаспадынь у Грэбянях і Хілімонах уручаны былі Залатыя ганаровыя знакі Таварыства польска-савецкай дружбы. Гэта ў першую чаргу за іх супольнае спяванне. 26-ці асобам таксама былі ўручаны такія ж знакі. У мастацкай частцы гэтай сяброўскай сустрэчы выступілі з антываеннай праграмай вучні з сакольскіх школ і спяваў вядомы калектыў з Бельска Падляшскага, нашы „Васілёчкі".

Пад вечар гэтая афіцыйная сустрэча пераўтварылася ў народны фэст. Калі тэхніка з'ехала з поля, можна дазволіць сабе і на хвіліну адпачынку. За імі ж звыш 250 тысяч га сабранага збожжа, звыш 60 тысяч га выкапанай бульбы і таксама тысячы гектараў усяго іншага, за што сяляне змагаліся круглы, працавіты год.

Віктар Рудчык
Фота аўтара

ПЕРАД АД'ЕЗДАМ ЦЯГНІКОЎ

Да ад'езду майго цягніка заставалася тры гадзіны. У пачакальні не было людзей. Сядзела я ў ёй, сядзела, і сон пачаў мяне марыць. Раптам пачула я над сабою жаночы голас. Паднята я голаў і ўбачыла жанчыну, якая пытала мяне:

— Куды гэта вы, паненка? Можа ў Чаромху?

Мы разгаварыліся. Як у кожнага, так і ў яе была свая бяда. Прыехала яна сюды па справе, але нічога не ўдалося ёй, толькі дзень прамарнавала. Прыехала з накіраваннем на рэнтген, ды аказалася, што сёння там не прымаюць. Сказалі ёй: прыязджайце ў пятніцу. А ў яе хворы жывот, і ёй цяжка так швэндацца.

У час гэтай гутаркі зайшла ў пачакальню бабулька, зусім старэнькая і з пасінелымі ад холаду ў такую пару рукамі. На галаве ў яе хустка-завіванка, якой цяпер не купіш у ніякай краме; у паўпаліто, такім чорным, і ў сіняй спадніцы. Яна трохі агледзелася і памалу падышла да нас.

— Я еду ў Белавеж, — сказала яна, сядаючы на лаву.

Бабулька ехала да сваячкі, што тамака, каб яна прыняла яе да сябе жыць. У бабулі няма сваёй хаты. І рэнты сваёй у яе таксама няма. Цяжка ёй вельмі без сваёй хаты і без сваіх грошай. І без мужа, які, гадоў пятнаццаць ужо будзе, як пайшоў ад яе на той свет. Часам плача на такі свой лёс, але ж плачам нічога не ўладзіш. Дзеці свае былі ў гэтай бабулькі, толькі яна ім цяпер непатрэбная, сваімі справамі жывуць, пра маці забыўшыся зусім. Гадуй, гадуй тых дзяцей, пакуль павырастаюць ды ў людзі пойдуць яны, а тады — бывай і на вочы не з'яўляйся! Сваячка тая ў Белавежы — ці прыме яна жыць да сябе? Невядома, ці захоча? Без грошай сваіх — хто і каму патрэбны?

Я мела з сабою трохі вэнджанай рыбы, салонай надта, але есці можна было яе. Пачаставала бабульку. Яна хуценька схапіла кусок рыбы, відаць, галодная была. А жанчына, што кіравалася ў Чаромху, пачала расказваць сваё. — З сынам (сямейным ужо) я жыву ў адной хаце, гаварыла яна, можна сказаць: праз сцяну мы жывем...

Але не думайце, што ёй лягчэй ад таго. Ой, не! Сын не цікавіцца маці, нават не вітаецца з ёю, рана ўстаўшы. Час ад часу буркне ёй нейкае слоўца, і то такое, што не разбярэш яго, не пачуеш толкам. Калі памёр муж, значыць, бацька сына яе, дык сын, адразу пасля пахавання, прыйшоў і ўсё бацькава забраў, перанёс у сваю шафу ды замкнуў там на замок. А потым яшчэ пачаў браць за сёе-тое... Унучкі ўжо ва універсітэтах сядзяць, вучацца, а як папрыязджаюць яны на канікулы, дык нават не спытаюць: „Як жывеш, бабка? І як у цябе, бабка, са здароўем?" — не спытаюць, так, як бы я ім і на свеце не была. Чаго іх там, у Варшаве, вучаць, што яны не шануюць ні сям'і, ні свайго чаго-кольвек, толькі грошы маюць у вялікай павазе, ну, і моды ўсялякія. Пустая моладзь нам расце і ажно страх падумаць аб тым, як гэта яны самі будуць жыць, маючы такі розум і такое паняцце пра свет і людзей...

Пачалі прыязджаць на станцыю цягнікі, і мы разышліся, кожны на свой цягнік. Бабуля павалаклася ў тую Белавеж, везучы туды сваё няшчасце, а жанчына з Чаромхі — у Чаромху паехала. А я — у свой бок, да свайго дома. Цяжка мне было ехаць з цяжкімі, бы каменні, думкамі.

Аўрора

княства Літоўскага і яшчэ далейшай Егіпецкай эпохі, што кранаў адарваныя ад штодзённага бытавання філасофскія праблемы, што як ніхто ў беларускай літаратуры распрануў жанчыну, захапляючыся не толькі яе духоўнай, але і цялеснай прыгажосцю. А як жа арыгінальны Багдановічаўскі цыкл „Каханне і смерць", у якім, як нікто дагэтуль, паказаў ён сумежжа жыцця і смерці, абапіраючыся на прыклад маці, якая памірае, нарадзіўшы дзіця.

Багдановіч пісаў да канца свайго жыцця. Нават тады, калі, ужо цяжка хворы, прыехаў у Мінск у 1916 годзе. Пасяліўся на кватэры ў Змітрука Бядулі. Цяжка працуючы ў Губернскім правіянтавым камітэце, не спыняў творчага працэсу. Тут, між іншым, напісаў свае славутыя творы „Страцім-лебедзь" і „Пагоня". Паслухайма выказванне аб гэтых апошніх Багдановічаўскіх тыднях выдатнага беларускага крытыка Замоціна: „Між тым хвароба Максіма Багдановіча развівалася. Ён кашляў цэлымі начамі. Змітруку Бядулі разам з якім ён жыў, і яго сёстрам прыходзілася даглядаць хворага, што ляжыўся на іх вялікім цяжарам. Максім Багдановіч гэта бачыў, але супакойваў іх тым, што ў яго не сухоты і што ён скора ачуняе. Сам ён мала клапаціўся аб сваім здароўі, таксама як і наогул аб сваім дабрабыце. Нягледзячы на хваробу, ён і далей працаваў не толькі днём, але і ноччу: працаваў пры высокай тэмпературы ў 38°—39°. У такім менавіта стане, паводле сведчання А. Смоліча, быў ім напісаны ў часе службы верш „Пагоня". Расказваючы аб гэтым за абедам А. Смолічу, паэт дадаў: „У гарачцы пішацца лёгка".

Многія сучасныя крытыкі стараюцца прадставіць як найважнейшае паэтычнае дасягненне цыкл яго вершаў „З песень беларускага мужыка". Нельга недаацэньваць гэтага цыкла. Аднак і нельга яго ставіць па-над другімі яго цыкламі. Справа ў тым, што Багдановіч даволі слаба ведаў жыццё беларускага селяніна, бо жыў, як вядома, далёка па-за межамі Беларусі. Калі ствараў вершы аб беларускім сялянстве, дык абапіраўся на сацыяльную лірыку Купалы і Коласа. З гэтай прычыны сялянскія вершы Багдановіча былі ў большай ці меншай ступені вершамі паўтораў. Ужо хаця б з гэтай прычыны нельга іх трактаваць як галоўны творчы здабытак паэта. Гэтыя здабыткі трэба шукаць сярод яго філасофскай, гарадской лірыкі, сярод вершаў аб каханні і дзіцячых вершаў. У іх Багдановіч ад пачатку да канца арыгінальны і непаўторны.

Вялікую каштоўнасць прадстаўляюць сабой і апавяданні Багдановіча. Асабліва „Апокрыф" і „Апавяданне аб іконніку і залатару". Звяставалі яны новыя тэндэнцыі ў беларускай прозе. На жаль, кароткае жыццё не дазволіла Багдановічу развіць магчымасці ў гэтым жанры.

Крытыкі выказвалі вельмі многа супрацьстаўных і баламутных поглядаў на творчасць Багдановіча. Гэта баламутнасць не заўсёды была вынікам злой волі. Няраз вынікала яна і з таго, што крытыкам не пад сілу была складанасць і глыбінnасць спадчыны паэта. І сёння не лёгка „класіфікаваць" Багдановіча хаця б з тае прычыны, што быў ён і імпрэсіяністам, і рамантыкам, і крытычным рэалістам. У гэтым, між іншым, праявілася буйнасць яго таленту.

Пасля смерці Багдановіча газета „Грамада" апублікавала некралог, у якім было напісана: „Не ведаў ён у жыцці чалавечым іншага закону, як хараство; быў ён у жыцці больш можа, чым у паэзіі, госцем „высокага неба".

І ў гэтым сцверджанні толькі частка праўды, бо вядома, што Багдановіч быў у аднолькавай ступені сынам неба і зямлі; на шчасце, зямлі беларускай. Максім Багдановіч — Васілёк Беларусі, мог жыць і тварыць толькі пад уздзеяннем беларускіх крыніц.

А. Барычэўскі

ПРЫЧАКАЛІ „ВАСІЛЁЧКАЎ“

Дзень 16 лістапада 1986 года быў для мяне вялікім днём. Разам з вядомымі „Васілёчкамі“ пабываў я на шумных канцэртах іхніх у Мілейчыцах і Малочках, дзе трэба было сваімі вачыма бачыць, як людзі беларуская прагнуць роднай песні, роднага слова мастацкага! Пасля канцэртаў людзі праводзілі нашых харыстаў і танцораў. У Малочках была на выступленні „Васілёчкаў“ зусім старэнькая бабуля, якой ужо далёка за дзевяноста гадоў. Яна так і сказала: „Я ўжо магу памерці, наслухаўшыся так гожых беларускіх песняў“.

У Мілейчыцах чакалі „Васілёчкаў“ з нецярплівасцю, не маглі проста прычакаць таго дня, калі яны будуць тут, як гэта на плакатах было пададзена. Гэтыя канцэрты вельмі добра арганізаваў Міхась Вішанка, беларускі дзеяч у сямяціцкім раёне.

А. Гаўрылюк

(Працяг са стар. 2)

НА МЯЖЫ

аплёўванні нашай рэчаіснасці. Так мы і разыйшліся. На жаль, такіх дацэнтаў і не-дацэнтаў ходзіць па нашай краіне вельмі многа. Усюды яны круцяць, муцяць, наракаюць, ачарняюць, баламуцяць. Гавораць аб усім, толькі не аб тым, што для паляпшэння нашага жыцця патрэбна лепшая наша праца, што дэбаты, нараканні, праклёны і скептыцызм нават на ёту не палепшаць нашага жыцця. А песімізм і пачуццё безнадзейнасці гэта гарантыя не паляпшэння, а пагаршэння чалавечага побыту. І таму, калі хочам, каб заўтра жылося нам лепш, чым жывецца сёння, дык трэба ўжо сёння лепш працаваць, чым працавалі мы ўчора. Іншага шляху не было і не будзе. Па гэтаму шляху пайшлі заходнія грамадствы, і, як вядома, стварылі высокі ўзровень матэрыяльнага дастатку. А жыццё ў Народнай Польшчы, хаця і не пазбаўлена клопатаў, някепскае, а калі ўзяць пад увагу дрэнную нашу працу — дасканалае.

Алесь Барскі

АКТЫВІСТ БГКТ

Шматгадовы актывіст Сакольскага аддзела БГКТ Іван Сідар жыве ў Каменцы пад Саколкай. Яму ўжо 78 год, але не хоча ён жыць у бяздзеянні і, як можа, працуе для дабра беларускай арганізацыі.

Жыццёвы шлях гэтага ралавога, але шанаванага ўсімі чалавека быў нялёгкі. Спазнаў ён у жыцці, што значыць голад, калі разам з іншымі ў 1917 годзе адрываў кару з дрэў, сушыў і варыў яе ды еў замест супу. Пасвіў свіней і быдла ў багацеяў пераносячы іх жорсткасць і паніжэнні. Калі пачаў дарастаць да паўналецця, удалося яму ўпрасіцца на навуку кавальскаму рамяству. Праца была цяжкая, але адносіны да яго змяніліся. Каваль Вінцук Сальга, у якога ён вучыўся, быў камуністам. Тут у кузні ўпершыню сутыкнуўся ён з рэвалюцыйнымі ідэямі. Уплыў каваля зрабіў з яго спачатку прыхільніка, а пасля і члена „Грамады“ і КПЗБ. А ўсё гэта адбывалася ў раёне Ліды, адкуль ён паходзіць. Да сёння Іван Сідар дакладна памятае першамайскую дэманстрацыю рабочых у 1933 годзе, з якою жорстка расправілася санацыйная паліцыя.

Пазней узялі яго ў войска ў Вільню, дзе ён найбольш займаўся падкоўваннем коней, калі ж вярнуўся з войска — надалей працаваў у каваля. У 1939 г. паставіў сваю ўласную кузню, але, на жаль, нядоўга давялося радавацца самастойнай працы. У жніўні 1939 года ён быў мабілізаваны ў войска. У няроўным баі з немцамі трапляе ў нямецкі палон. Ад гэтага часу распачаўся яго лёс нявольніка: лагер, праца на фабрыцы, у гаспадара, няўдачныя ўцёкі з Нямеччыны, пасля зноў лагер. Добра спазнаў ён здзекі акупанта. Пад Дрэзданам быў вызвалены з няволі амерыканцамі і ў другой палавіне 1945 года нялёгкімі шляхамі дабраўся да Саколкі.

Тут ён затрымаўся на пастаяннае пражыванне, тут уступіў у 1946 годзе ў партыю і ў ОРМО тут прымаў удзел у разгроме рэакцыйных бандаў. А працаваў спачатку ў сталярні мясцовай управы бяспекі, пасля канваентам у мясной цэнтралі і ўрэшце на працягу 10 год качагарам цэнтральнага абаграванля ў бальніцы. У 1969 годзе пайшоў на пенсію.

Іван Сідар — чалавек майстравіты, як кажуць, „з залатымі рукамі“: усё ўмее зрабіць сам. У Новай Каменцы пад Саколкай жыве ён здаўна. Там пабудаваў сабе хатку, у якой разам з жонкай, сынам і двума ўнукамі жыве да сёння. Дапамагае цяпер сыну будаваць тут новы мураваны двухпавярховы дом. Сам зрабіў усе сталярскія работы, служыць сыну дапамогаю і парадамі.

У Сакольскім аддзеле БГКТ пра Івана Сідара можна пачуць шмат добрых слоў. Залічаецца ён да асноўнага актыву праўлення аддзела.

Міхась Хмялеўскі
Фота аўтара

З СУДА

Аляксандр Мялешка, бацька траіх дзяцей, здаўна не ладзіў са сваёй жонкай. Сваркі і пабоі асабліва часта здараліся ў іх ад прадвесня да канца 1985 года. Сапраўдны крывавы канцэрт наладзіў ён сваёй сям'і ў карнавальную ноч 31 снежня 1985 года. Напаў на жонку з сякерай. Жонка засланілася рукой. І гэта, а на дабавак хуткая лекарская дапамога выратавалі ёй жыццё. 1 ліпеня 1986 года Ваяводскі суд у Беластоку прызнаў Аляксандра Мялешку віноўным злачынства і засудзіў яго на 15 гадоў турэмнага зняволення і 100 тысяч зл. у карысць пакрыўджанай сям'і.

Жыло-было двух кафляроў — уласнікаў фабрык кафляў. Адзін — Марак Карны ў Альмонтах, а другі — у Супраслі. Кафлі з кафлярні ў Супраслі карысталіся непараўнальна большай папулярнасцю, чым кафлі з кафлярні ў Альмонтах. Марак Карны рашыў пазбыцца свайго канкурэнта. Шукаючы адпаведнага спосабу, прыйшоў ён да вываду, што найвыгаднейшым было б спаліць канкурэнцыйную кафлярню. За суму 50 тысяч злотых згадзіўся падпаліць гэту кафлярню ў Супраслі Мірaслаў Крынскі. Узяў ён 20 тысяч злотых задатку і пайшоў на заданне. Кафлярня ў Супраслі згарэла дашчэнту. Пры нагодзе згарэў яшчэ адзін камунальны будынак. Затраты пажарнікі (па дзяржаўнай цане) ацанілі на звыш 2 мільёнаў 500 тысяч злотых.

Фінал гэтай справы разыграўся 3 ліпеня 1986 года перад Ваяводскім судом у Беластоку. Мірaслаў Крынскі засуджаны на 8 гадоў турмы і 300 тысяч злотых штрафу. Марак Карны атрымаў 3 гады астрогу і 700 тысяч злотых штрафу. Дадаткова адабралі ў яго ўсялякія грамадзянскія правы на пяць гадоў. Вось як закончылася канкурэнцыйная барацьба двух прыватных прадпрымальнікаў. Абодва засталіся з нічым.

Судамір Параграфчык

З ПАЕЗДКІ Ў БССР

Арганізатарамі сустрэчы ветэранаў вайны і прадстаўнікоў грамадскасці трох братніх рэспублік на Кургане дружбы з'яўляюцца па чарзе беларусы, латышы і рускія. У 1986 годзе гэты ганаровы абавязак выпаў на долю латышоў. У суботу, 5 ліпеня, калі я там апынуўся разам са сваімі віцебскімі сябрамі, латышы якраз яшчэ праводзілі генеральную рэпетыцыю заўтрашняй праграмы. Па лесе несліся маршы і песні. На паляну, да Кургана, выходзілі прадстаўнікі трох рэспублік, каб супольна прадэманстраваць супроць вайны, каб аб'яднаць свае намаганні ў стваральнай працы. Кіраваў гэтай пробай нейкі сярэдняга ўзросту чалавек, які наперамену карыстаўся то рускай моваю з

СЛАВА ГЕРОЯМ

акцэнтам, калі звяртаўся да рускіх і беларусаў, то пераходзіў на латышскую мову, для мяне, на жаль, незразумелую, калі на Курганавай паляне паяўляліся яго суродзічы.

Мы спыніліся на мосціку, перакінутым над невялічкай рэчкай, якая прабівалася праз лес. Уладзімір Пятровіч паінфармаваў мяне:

— Гэтая рэчка мае тры назвы: па-нашаму, значыць, па-беларуску, яна завецца **Сінюха**, парускy — **Сінея**, а латышы завуць яе **Зілупе**. Вось тут яна і ўліваецца ў раку Уцёсу.

Я з цікавасцю дзівіцца паўзіраўся ў чыстую, але, сапраўды, як бы сінява́тую ваду гэтай рэчкі, што ядная тры народы.

— Тут недалёка захавалася яшчэ сапраўдная партызанская зямлянка, — адазваўся зноў мой віцебскі сябра. Варта было паглядзець не, каб перакaнацца, у якіх невыносных умовах даводзілася жыць і ваяваць народным мсціўцам. Цесная, сырая яма, прыкрытая зверху драўляным навалам, з нарамі для спання і бочкай для вады... І гэта ўсё. Нават мне, малому чалавеку, цяжкавата было стаяць тут у поўны рост.

Падумаўшы хвіліну ля гэтай зямлянкі, мы накіраваліся далей знаёміцца з навакол лем Кургана дружбы. Уладзімір Пятровіч пабываў тут ужо многа разоў і кожны куток ведаў вельмі добра. На адным з памятных знакаў я прачытаў:

„У брацкім партызанскім краі, у гады Вялікай Айчыннай вайны геройскі змагаліся супроць нямецка-фашысцкіх захопнікаў сыны і дочкі нашай Савецкай радзімы, байцы і камандзіры I Калінінградскага партызанскага корпуса, I-й і 2-ой Дрысенскіх, Асвейскай імя М. В. Фрунзе, Расонскай імя І. В. Сталіна, імя К. К. Ракасоўскага, Латышскіх партызанскіх брыгад, партызанскіх атрадаў „Вільнюс“ і „Баявы“.

Никто не стал покорно
на колени,
Здесь весь народ поднялся
на врага...“

Крыху збоку заўважыў я нейкі помнік. На фоне гранітнага абеліска беласнежная зорка адным сваім верхнім, прадоўжаным вуглом быццам узлятала ў неба. Надпіс паясняў:

„Героям-камсамольцам Прошкаўскага падполля, 1941-1945“.

Вёска Прошкі, а дакладней кажучы, рэшткі таго, што ад яе засталося, знаходзіцца ў паўночнай частцы Верхнедзвінскага раёна, якраз там, дзе збягаюцца межы Беларусі, Латвіі і Расіі. Чым заслужылі камсамольцы гэтай вёскі на так высокае прызнанне і век-вечную памяць?

Маладыя падпольшчыкі распачалі сваю барацьбу з ворагам ад збірання зброі і боепрыпасаў. Кіраваў імі Грышка Лукашонак — карэнны жыхар вёскі Прошкі, камсамолец і член партыі, які да прыходу фашыстаў быў

ВЕЧАР ПАМЯЦІ ЮРКІ ГЕНІУША

„Склікаю вас у гасціну,
буйныя браты,
Раскінем ільняным полем
гісторыі абрусы.
Будзь нам сталом дубовым
хоць века ад труны,
Калі гуртом засядзем — усіх
вякоў сыны...“

Гэта паэтычныя словы Юркі Геніуша, які заўчасна памёр год таму назад. Аставіў нам і наступным пакаленням словы-зерне на роднай літаратурнай ніве. Жыў у Беластоку, працаваў лекарам, быў беларускім пісьменнікам-„белавежцам“.

22 лістапада г.г., у гадавіну смерці Юркі Геніуша, Галоўнае праўленне БГКТ арганізавала ў клубе „Рэлякс“ у Беластоку вечар памяці. Удзел у ім прыняла сям'я, сябры і знаёмыя. Быў наладжаны куточак памяці, дзе экспанаваліся публікацыі і некаторыя асабістыя рэчы пісьменніка. Цяжка паверыць і пагадзіцца з тым, што ўжо год, як няма Юркі Геніуша ў жывых.

Тыя, што яго добра ведалі, гаварылі аб ім як аб чалавеку шчодрага сэрца і неспакойнай душы. Быў ён любімым у сваёй сям'і, цанілі і шанавалі яго сябры і знаёмыя. Заўсёды памагаў людзям як лекар і як чалавек.

Надоўга застанецца літаратурная творчасць пісьменніка Юркі Геніуша, у якой адлюстраваны перажыванні і душа аўтара. Яго спадчына заслугоўвае на месца ў будучым Беларускім музеі, які будуецца цяпер у Гайнаўцы, сцвердзіў намеснік старшыні ГП БГКТ Кастусь Майсеня.

Юрка Геніуш імпанаваў тым што не меў комплексаў горшасці беларуса. Быў шчырым патрыётам, любіў увесь свет. Хваляваўся за лёс свайго народу, а значыць за ўсіх людзей, бо толькі чалавек, які любіць сваіх бацькоў, свой народ, патрапіць быць праўдзівым інтэрнацыяналістам, як сказаў Сакрат Яновіч. Таму Юрка Геніуш меў верных сяброў не толькі на Беласточчыне, але ў краіне, у Беларусі і на шырокім свеце. Яшчэ дасюль прыходзяць яму пісьмы з розных месц. Розныя людзі звяртаюцца да яго з просьбай, параіць і дапамагчы, з жаданнямі і словамі ўдзячнасці і дружбы. Але Юрка Геніуш ужо не адпіша, не спаткаецца з блізкімі і знаёмымі, не заспявае ім сваёй любімай беларускай народнай песні:

Ой, рэчанька, рэчанька,
„Чаму ж ты не поўная?“

Ян Мордань

P.S. Арганізатары сардэчна дзякуюць сям'і Геніуша за дапамогу ў арганізаванні сустрэчы і экспазіцыі куточка памяці, а таксама дырэктару Ваяводскага дома культуры ў Беластоку Казіміру Дэркоўскаму і кіраўніцтву клуба „Рэлякс“ за дазвол скарыстацца з клуба.

ПАМЕРЦІ АД НУДЫ

(Працяг са стар. 4)

тачковая вёха, якая хоча вырвацца вышэй, шырэй, але ўжо прымерзла задам да гэтага бруднага, яшчэ даваеннага бруку, а з-пад фарбы наверх вылазіць прымітыўны, злосны, нахабны хам. „Сам не гам, і другому не дам“, як сабака на сене. Зайздросцяць маладосці, сяброў, свабоды, думак. Тэлефаністкі з пошты падслухоўваюць усе размовы, плётка плётку паганяе. Затанцуеш з хлопцам на забаве — і не дай Бог правёў цябе дахаты! Тут у дзвярэй вушы, у клямак языкі, а вочы... Мовай тут забіць могуць. Адна дзяўчына павесілася, і была дадатковая пацеха для гэтых баб. Уражліваму чалавеку месца тут няма... І зглумяць цябе, і знікнеш, як асенняя трава. Або вырвешся згэтуль абы-куды, куды вочы панясуць. Амерыка-не Амерыка, хоць у Беласток, дзе цябе не ведаюць. І дзе ты нікога не ведаеш...

...Нагледзішся на гэтыя фільмы, і равеш у падушку да світання. Жывуць людзі, кахаюць людзі. Ад кахання паміраюць, не ад нуды... І грошы маюць, а за грошы можна ўсё мець... Бачыш, ужо ніжэй я асенняй травы... Хлопцы п'юць. Піць не стану столькі. Хаця ўжо не раз здарылася самой, да люстэрка добра напіцца, і ў сон глыбокі, у небыццё. Або вазьму пруткі, і іду да такіх, як я, на старамодныя дзявочыя вячоркі. Заспяваем, пусцім магнітафон, перакусім, закурым, паглядзім у тэлевізар, пахвалімся новай сукенкай з „буціка“ ў Беластоку...

...На дыскатэцы тупае моладзь, для якой я ўжо ў старэчым узросце, хаця трыццатка далёка.

— Замуж не збіраешся? Дзіўна, што яшчэ ходзіш так самапасам, такая прыгожая дзяўчына.

— У маім узросце асталіся вось гэтыя, што там ля будкі з півам... Хто згэтуль не вырваўся — прапаў!

— Ёсць жа людзі, якія нешта робяць, у якіх ёсць надзея?..

— На што? Эт, што каму паможа!

— А арганізацыі? Дзейнічаюць жа ў вас. Людзі бяруцца за работу, ездзяць, гуртуюцца...

— Нудныя яны, твае гэтыя людзі. Што тут рабіць? Каму гэта спатрэбіцца? Я хаця вось гэты світэр на сябе раблю!

Міра Лукша

НАМ АДКАЗВАЮЦЬ

Начальнік гміны ў Дубічах Царкоўных:

W odpowiedzi na felieton prasowy M. Panfiluka zamieszczony w Waszym tygodniku w numerze z dnia 5 października br. niżej podaję wyjaśnienie do spraw tam poruszonych:

Budynek inwentarski Ob. M. Panfiluka pokryty jest dachówką cementową, której stan techniczny jest zadowalający. W wyniku kontroli stanu budynków stwierdzono dachówkę zniszczoną w kilku miejscach, którą można wymienić na nową. Tut. Urząd informował Ob. Panfiluka o możliwości zakupu niezbędnej ilości dachówki cementowej. Stan techniczny omawianego budynku inwentarskiego jest dobry jak i pozostałych budynków na zagrodzie, które są pokryte eternitem falistym. Tut. Urząd ma pilniejsze potrzeby dokonania przekryć budynków eternitem dotychczas krytych słomą, papą, dranicami lub mocno zniszczoną dachówką cementową gdy stan techniczny budynku nie pozwala na przekrycie go ciężką dachówką cementową. Obecne przydziały eternitu pozwalają nam zabezpieczyć jedynie najpilniejsze potrzeby wynikające z realizacji zadań budownictwa planowego i w bardzo małym stopniu najpilniejsze potrzeby przekryciowe.

Wyjaśniając sprawę przydziału cementu i blachy informuję, że do chwili obecnej do tut. Urzędu nie wpłynęło podanie Ob. Panfiluka o ich przydział. Z każdorazowej bowiem dostawy przeznacza się ilość materiału w granicach 10—15% z przeznaczeniem na wypadki losowe, drobne remonty i inne drobne potrzeby i do chwili obecnej wniosek byłby załatwiony pozytywnie.

Naczelnik Gminy
inż. Anatol Pawłowski

БЕЛЬСКАЕ КРУПЕЛЬСТВА

За аднаго кормніка даюць купіць трыста кілаграмаў вугалю. Праблема паліва гэта ўжо цяпер першарадная праблема. Каму ж гэта прыемна мерзнуць у марозную зіму? Чыноўніку таксама неахвота трэсціся, бы ў ліхаманцы. Таму чыноўнікі вырашаюць гэтую праблему па-свойму, вядома, на кошт гаспадароў, хлебаробаў.

У бельскім ГСе паменшалі тут норму трохсот кілаграмаў да ста пяцідзесяці за аднаго кормніка. Я пытаю на якой падставе зроблена гэта? У аўтарытэтным тыднёвіку „Хлопска дрога“ ад 16 лістапада я чытаю: у апошні час адбыліся змены ў дастаўках вугалю вёсцы, гэта значыць, што за аднаго кантрактаванага кормніка гаспадар упаўнаважаны купіць трыста кілаграмаў вугалю, за свінаматку — 100 кг, за цяля — таксама 100 кг, за авечку на мяса — 50 кг і гэтак далей. Даведваюся, што за кожную тысячу літраў малака, якое гаспадар здае ў „злеўню“, мае права купіць 150 кг вугалю.

Так напісана ў афіцыйнай „Хлопскай дродзы“. Таму я пытаю яшчэ раз: каму і ў чыю карысць гэтыя крупельствы бельскай „Самапомачы хлопскай“?

Валянцін Семянюк, Райкі.

старшынёю сельсавета ў суседняй вёсцы Красова. На весну 1942 года маладыя падпольшчыкі распачалі адкрытую вайну з ворагам. У пачатку ліпеня таго ж 1942 года Грышку Лукашонка з групай партызан накіравалі ў разведку на тэрыторыю Латвіі. Па дарозе была яго родная вёска Прошкі. Ён рашыў наведаць сваіх бацькоў і родзічаў сяброў-партызан, каб перадаць ім пісьмы і весткі. А ў Прошках былі карнікі. І Лукашонак напароўся на іх. Выхапіў з кішэні гранату і швырнуў яе ў найбольшую гушчу фашыстаў. Граната, на жаль, чамусьці не разарвалася, а серыі куль з варожых аўтаматаў падзіравілі цела маладога партызана, быццам рэшата. Яго землякі прадаўжалі змаганне з ворагам аж да поўнага вызвалення, але ўжо пад іншым камандаваннем. Памяць аб іх, а перш за ўсё аб першым арганізатары прошкаўскага камсамольскага падполля, якраз і ўвекавечвае гэты помнік, што стаіць ля Беларускай алеі, якая вядзе да Кургана дружбы. Яна абсаджана бярозкамі.

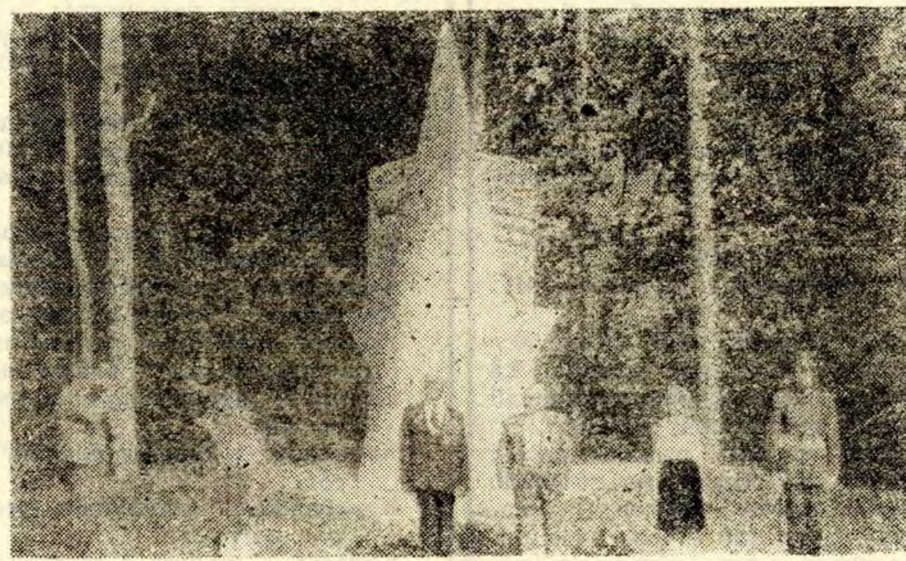

Ля помніка героям прошкаўскага камсамольскага падполля сталі на ганаровую варту даўнейшыя іх сябры і прадстаўнікі пярэдняга маладога пакалення беларусаў.

Рускую алею вызначаюць клёны. Калі пайсці ёю да Кургана дружбы, можна ўбачыць памятны знак з наступным надпісам:

„Здесь в братском партизанском крае мужественно боролась с врагом славная дочь советского народа, секретарь Себежского подпольного райкома ВЛКСМ Мария Пынто, отважная патриотка, зверски замученная фашистскими захватчиками 15 мая 1944 г. Вечная слава героям“.

Марыя Сільвестраўна Пынто паходзіла з гэтага азёрнага краю. Нарадзілася ў 1921 годзе ў вёсцы Верыно Сябежскага раёна. Значыць, калі распачалася вайна, была яна ледзь 20-гадовай дзяўчынай. Спярша Марыя Пынто з'яўлялася сувязною, вяла агітацыю сярод уласаўскіх фарміраванняў, каб яны павярнулі зброю супраць фашыстаў. Навесну 1943 года камандаванне 4-й Калінінградскай партызанскай брыгады дазволіла Марыі Пынто пайсці ў лес. У канцы гэтага 1943 года яна ўжо стала другім сакратаром Сябежскага падпольнага райкома камсамола і кіравала дзейнасцю камсамольскіх арганізацый усіх партызанскіх брыгад, якія дзейнічалі на тэрыторыі Сябежскага раёна. У маі 1944 года яна заразілася тыфам. Хворую партызанку

(Працяг на стар. 11)

БЕЛАРУСКІ ФАЛЬКЛОР

АПОШНІЯ ХВІЛІНЫ МАЛАДОЙ У БАЦЬКОЎСКІМ ДОМЕ

Апошняй стравай, якую ставілі калісьці на вясельным стале, была каўбаса-кішка, званая „кашай". Пры кашы выпівалі вясельнікі апошнія чаркі і яшчэ раз крычалі: „горка"! Свайго роду паклонам удзячнасці, накіраваным у бок гаспадара, была песня:

Ой, добра наша каша, добра,
І дасолена, і даварана,
І маладымі пасалоджана.

Пасля кашы вясельная бяседа памалу выгасала. Факт гэты знайшоў выяўленне ў папулярнай на Беласточчыне прыказцы: „Пасля кашы няма пашы".

Ад імя маладой вясельнікі спявалі песню, накіраваную да яе маці:

Хадзі, матанько, сядземо
з табою.
Сядзем і падзелім багацце.
Табе, матэнько, хата, сені
і камора,
А мне, маладой, скрыня,
пярына і карова.

Дружкі маладой выходзілі з-за стала і знімалі са сцен маткі, ручнікі і вышыўкі. Спявалі пры гэтым песню, у якой праяўлялася няўпэўненасць, ці гэтыя вырабы спадабаюцца ў доме маладога. Варта тут прывесці такі тып песні з раёна Супраслі. Стылістыка яе і паэтыка набліжаецца да хаўтурных лямантаў і прычытанняў:

Ой ткані мае белюсенькі,
Ой, ручнікі ценюсенькі,
Вы будзеце асуджаны,
Што не хораша напрадзены,
Што нядбайна натканы
І кепска вышываны.

Дружкі, звязаўшы пасцель маладой у вялікі клунак, хавалі яго і выдавалі маршалку маладога толькі тады, калі ўносіў ён выкуп. У многіх мясцовасцях існаваў звычай хавання таксама бота маладой, які мусіў выкупіць старшы сват маладога.

Калі коні былі ўжо запрэжаныя, маладая звярталася да маршалка свайго мужа, каб ён расслабіў супоню ад хамутоў. Вынікала гэта з перакanання, што такая працэдура будзе спрыяць лёгкім родам пры першым дзіцяці.

Перад ад'ездам маладая станавілася на калені на покуце, малілася, а пасля падыходзіла да бацькоў, дзякавала ім за выхаванне і апеку, цалавалася і прасіла прабачэння за ўсе дзявоцкія віны. Развітаўшыся з усімі членамі сям'і, развітвалася з хроснымі бацькамі, з сваякамі, з сяброўкамі.

Найчасцей у гэты момант усе вясельнікі плакалі, нават „запарожнікі", якіх, зрэшты, у гэтую пару было вельмі мала, паводзілі сябе сур'ёзна.

Маладая ехала ў новы дом толькі ў акружэнні гасцей з боку маладога. З яе боку ехала толькі першая дружка. У вясельнай хаце заставаўся старэйшы сват маладога, які на некалькі гадзін пазней меў прывезці прыданне, у склад якога ўваходзілі члены найбліжэйшай сям'і і маладой і найважнейшыя яе вясельныя чыны.

Калі маладая сядала на возе паўтаралася цырымонія, вядомая нам ужо з ад'езду на шлюб. Дружка ставіла маладой пытанне:

„Дзе ключы?",
а маладая адказвала:
„У аўсе, ідзеце за мною ўсе"

Гэта, як вядома, мела спрыяць хуткаму выхаду дружак замуж. Гэтай жа мэце мелі служыць клубочкі нітак, якія кожная з дружак прывязвала да воза, на якім ад'язджала маладая.

Вось такім чынам заканчваўся многаэтапны цырыманіял вясельнага абраду ў доме маладой. Пачыналіся новыя адслоны вясельнага тэатру, аднак здзейсняцца яны ўжо ў доме маладога.

А. Баршчэўскі

САРДЭЧНЫЯ ТАЙНЫ

Дарагое Сэрцайка, доўга я думала над тым, выходзіць мне замуж ці не выходзіць. Мой каханы быў маладзейшы за мяне на тры гады. Але не гэта было найгоршае. Найгоршае было тое, што ў мяне ўжо быў сын ад першага мужа. Шкада мне было яго, беднае ж дзіця хавалася без бацькі амаль ад нараджэння. За ўсё сваё жыццё мой сын свайго роднага бацьку бачыў мо пяць разоў. Як успрыме новага бацьку? Ці паверыць ужо нейкаму мужчыне ў гэтым доме? Над усім гэтым я думала вельмі, вельмі доўга, але каханне ўсё ж перамагло. Як мне было кепска тады, калі мы былі на паўгода разыйшліся. Я не знаходзіла сабе месца, не магла працаваць, пачала і сына занядбоўваць без патрэбы. І тады ўсё ж вырашыла выйсці замуж, хоць душу маю раздзірала думка, што я раблю крыўду свайму сыну.

І хутка пасля таго, як я выйшла замуж, высветлілася, што я сушыла сабе галаву не надарэмна. Мой малады муж нават не стараўся быць мілы ў адносінах да майго сына, хаця той хадзіў вакол яго, як каля нейкага крышталю, і гатоў быў, здаецца, яго нават палюбіць. Дзіця было аднак даволі ганаровае і ўпартае і не дазваляла сябе біць. Мужу майму гэта вельмі не падабалася. Скандалы пачалі быць сталым госцем у нашай хаце. І вось у часе адной са спрэчак, калі сыну было ўжо дзесяць гадоў, мой муж збіў яго так, што ў хлопца быў раскрываўлены твар.

Сын мой без плачу, спакойна абмыў твар, сабраў нейкія рэчы ў сумку, палажыў у ранец кніжкі і сшыткі і вышаў з дому. Да сёння ён жыве ў маёй маці. Яна ім апякуецца, яна яго корміць, апранае і жыве яго школьнымі справамі, а я даю яму грошы на ўсё. Калі я прасіла, каб ён да нас вярнуўся, то адказаў, што з бабуляй яму цяплей, што бабуля цікавіцца ўсімі яго справамі, жыве яго жыццём. І вось цяпер адкажы мне, Сэрцайка, ці сапраўды я зрабіла такую вялікую памылку ў жыцці, выходзячы за каханага чалавека?

Вераніка

Вераніка! Твая памылка не ў тым, што ты выйшла замуж другі раз, а ў тым, што выйшла замуж за неўласцівага чалавека. Калі мужчына рашаецца на шлюб з жанчынай, у якой ёсць ужо дзіця, павінен заакцэптаваць яе дзіця як сваё ўласнае. Ён жа гэтага, відаць, зрабіць не ўмеў ці не хацеў. І не зайздрошчу тут сірочай долі твайго сына: не меў ён бацькі, а цяпер не мае і маці. Бо маці — гэта не тая, што дае сыну грошы на ўсё, што той хоча, а тая, што дорыць сыну цяпло штодзень, тая, што раніцай будзіць яго ў школу, што робіць яму канапкі, што ведае аб яго першым каханні. Бабуля, відаць, падмяніла цябе ў гэтым і сын мае да яе больш даверу, а да таго балюча перажывае той факт, што ты, дагэтуль толькі яго адзіная, каханая, цяпер стала жонкай нейкага чужога, каго ён дагэтуль мо і не ведаў. А той чужы, замест таго, каб падыйсці да дзіцяці з нейкім цяплом і зразуменнем, пачаў яго выхоўваць пры дапамозе рэпрэсій.

Цяжка будзе вярнуць табе сына, ды, зрэшты, і навошта, калі яму лепш у бабулі... ты ж напэўна жадаеш яму шчасця. Але памятай, што калі памрэ бабуля, твой сын стане круглым сіратою. А ў цябе малады муж, забаўляешся, пэўна, і нават у галаву табе не прыходзіць страшэнная думка і аб тваім сірочым лёсе, калі сын да цябе ніколі не вернешся...

Сэрцайка

P.S. Некаторым жанчынам усё ж удаецца зрабіць новага мужа бацькам сваіх дзяцей...

БЛІНЧЫКІ

На 1,25 шклянкі мукі трэба ўзяць 2 шклянкі малака, 1 яйка, чвэрць сталовай лыжкі цукру, 4 сталовыя лыжкі шмальцу ці масла, соль.

Яйка, цукар, соль і муку размяшаць з палавінай малака, так, каб атрымалася маса аднастайнай кансістэнцыі. Пасля чаго ўліць малако, што засталося, і добра размяшаць. Найлепш смажыць блінчыкі на невялікіх патэльнях, змазаных шмальцам ці маслам.

БЛІНЧЫКІ З ГАРОДНІННА-ГРЫБНЫМ ФАРШАМ

На 400 г кіслай капусты трэба ўзяць 20 г сушаных грыбоў, 1 яйка, 2 сталовыя лыжкі масла або маргарыну, адну цыбуліну, соль.

Падсмажыць блінчыкі. Капусту выціснуць (калі вельмі кіслая, то трэба перад гэтым яе прамыць), дробна нарэзаць і падсмажыць. Сушаныя грыбы зварыць, памыць, пасячы і падсмажыць з нарэзанай цыбуляй. Дадаць пасечанае крутое яйцо і соль і перамяшаць. На кожны блінчык класці фарш, загортваючы краі так, каб атрымаўся канверт, пасля чаго падсмажыць іх на масле. Падаваць са смятанай.

БЛІНЧЫКІ З МОРКВАЙ І РАЗЫНКАМІ

На 6 морквін трэба ўзяць 60 г разынак, 2 лыжкі цукру, 2,5 лыжкі масла, лыжку цукровай пудры, паўшклянкі смятаны.

Падрыхтаваць рэдкае цеста і спячы блінчыкі. Ачышчаную моркву дробна пасячы і тушыць з маслам, пасля чаго перамяшаць з перабранымі, памытымі ў халоднай вадзе і асушанымі разынкамі і цукрам. На спечаныя блінчыкі класці фарш, загортваць іх канвертам і падсмажваць. Пасля гэтага блінчыкі трэба ўставіць у духоўку на 5-6 мінут. Гатовыя блінчыкі пасыпаць цукровай пудрай. Асобна падаць смятану.

Гаспадыня

СОННІК

— 50 —

Карабель — плывучы — радасць, удача; падчас буры — небяспека; будаваць — вялікае мерапрыемства; тонучы — спадчына па родных; на зямлі — не маеш карысці з працы; нагружаны — даходная справа, занятак; у порце — вытрывай у сваёй пастанове; гарыць — вялікія страты; без мачтаў — нядоля; разбіты — прыезд знаёмых.

Карак, аздоблены чым-небудзь — значэнне і пашана; тоўсты мець — гонар, буйнае жыццё; голы — міласэрнасць для бедных; з нарасцямі — хвароба; валасаты — шчасце.

Каралева — здзяйсненне мараў.

Каранаваным быць — напышлівасць перад упадкам.

Каранацыя — часовае шчасце.

Кардынал — шлюб, а для жанатых — шчасце.

Кар'еру зрабіць — перамагчы цяжкасці і перашкоды.

Каркание пачуць — благія звесткі.

Карлік — атрымаеш вялікую спадчыну і будзеш багаты(ая).

Карнавал — жыццё без заўтрашняга дня; жаданне прыгод.

Каробачка — падарунак; старая — расчараванне; сапсаваная — сварка.

Каровы — жыццё ў дастатку; даіць — жаніцьба (замужаства); кароўнік (хлеў для кароў) — скрытныя мары, жаданні; пасуцца — выгаднае жыццё; тлустыя — ураджай, заможнасць.

Кароль — удачы, прыемная кампанія.

Карона — вялікая пашана; насіць — багацце.

Карты — страты, гнеў; варажыць — непрыемныя навіны; сказаць, каб табе паваражылі — даведацца праўду пра сябе; гуляць у карты — сварка, мала шчасця ў каханні, позняя жаніцьба (замужаства).

ЗОРКА
СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Удзельніцы дэкламатарскага конкурсу са школы № 2 у Гайнаўцы. Як гаспадары раённага агляду, яны выступілі ў большым складзе, а таксама частавалі ўсіх удзельнікаў чаем і пячэннем.

З РАЁННАГА ДЭКЛАМАТАР-СКАГА КОНКУРСУ

У ГАЙНАЎЦЫ

„І я, і ты — мы ўсе браты". Гэтыя словы з вядомага верша Артура Вольскага некалькі разоў паўтараліся ў адным з класаў гайнаўскай школы № 2, дзе 22 лістапада адбываўся раённы агляд чарговага дэкламатарскага конкурсу вучняў надставовых школ.

Сёлета ўсе школы, якія прынялі ўдзел у гэтым конкурсе, былі падзелены на чатыры раёны (Беласток — з Заблудавам, Нарвай, Нараўкай, Гарадком, Міхаловам, Крынкамі, Шудзялавам, Саколкай і Дубровай; Бельск — з шырокай ваколіцай, Гайнаўка з Белавежай і Чыжамі; Кляшчэлі — з Орляй, Дубічамі, Мілейчыцамі, Вулькай Нурэцкай і Чаромхай).

У раённым конкурсе ў Гайнаўцы ўдзельнічалі дзеці з сямі школ Гайнаўшчыны — з Чыжоў, Курашава, Арэшкава, Дубін, Кленік і гайнаўскіх школ — № 2 і № 3.

Гаспадаром раённага конкурсу была школа № 2 у Гайнаўцы. Клас, у якім адбываўся конкурс, павітаў гасцей лозунгам — урыўкам верша Ніла Гілевіча:

Я — беларус, і я шчаслівы,
Што маці мову мне дала,
Што родных песень пераліва
І зблізку чую, і здаля.

Тэма сёлетняга конкурсу была вельмі ўдзячнай і давала шырокія магчымасці выбару цікавых тэкстаў прозы і паэзіі. Лозунг „Мір і дружба" уключаў у сябе паняцці аб імкненні жыць у міры, пратэст супраць вайны, сяброўства паміж дзецьмі ўсіх краін, таварыскія адносіны ў класе, а таксама лад і згода ў сям'і, матчына любоў да дзяцей і шмат іншых шырокіх і вельмі людскіх пачуццяў.

Таму і дэкламаваныя тэксты былі вельмі цікавыя. Асабліва спадабаліся ўсім слухачам урыўкі з прозы, якія дэкламавалі ўдзельніцы з Дубін (рыхтавала настаўніца Вольга Гарустовіч) і з Кленік (настаўніца Марыя Базылюк).

Задзівіў усіх вельмі роўны і высокі ўзровень дэкламуючых. Камісія мела вялікія клопаты з выбарам удзельнікаў на цэнтральны агляд. На добрую справу, можна было б з гэтага агляду вытыпаваць чалавек 15. Але рэгулямін дазваляў выслаць толькі шасцёх. Такім чынам на цэнтральны агляд паедуць з малодшых класаў Гражына Галавачык з Кленікаў, Эля Раманюк з Чыжоў і Эва Сапяжынская з Курашава. Са старэйшых класаў: Барбара Гіншт з Дубін, Святлана Касценчук з Кленік, Аня Аксенцюк з Дубін, Бася Сахарчук з Кленік і Агнешка Дзмітрук з гайнаўскай школы № 2.

Удзельнічала ў конкурсе 26 чалавек. Сярод іх толькі адзін хлапчук — адважны Юрка Астапчук з Гайнаўкі. Ён таксама выступіў добра, мае цікавы цёплы голас. Калі яшчэ трошкі папрацуе над дыкцыяй, мае шанцы заняць добрае месца ў наступным конкурсе.

Жадаю ўсім ім добра выступіць у цэнтральным аглядзе.

Яніна Чэрнякевіч
Фота аўтара

Віктар Швед

ВАСЯ НАЙМАЦНЕЙШЫ Ў КЛАСЕ

— А з геаграфіі — таксама
Слабы ты? — запытала мама.
— Ды што ты! — запярэчыў
Вася, —
Я — наймацнейшы ў нашым
класе.
Я — найважнейшая асоба,
Прынашу ў клас вялікі глобус.

НА ПЕНСІІ АД СЁННЯ ДЗЕДКА

— Выконваць буду, — кажа
Ваня, —
Сумленна хатнія заданні.
— Ты кляўся неаднаразова
І не стрымаў ніколі слова.
— Ды цэлы клас хай будзе
сведкам,
На пенсіі ад сёння дзедка.

ХТО РАШЫЎ ЗАДАЧУ

Матэматык запытаў Ганулю:
— Ты прызнайся, хто рашыў
задачу,
Твой дзядуля, ці твая бабуля?
Выглядае почырк твой іначай.

— Адказаць на гэта вельмі
цяжка,
Разам над задачкаю пацелі,
А калі знайшлі яны развязку —
Вельмі моцна спала я ў пасцелі.

БУДЗЕ З МІКОЛЫ МЕТЭАРОЛАГ

— Гультай расце нам, —
скардзіцца мама, —
Ён у пасцелі цэлымі днямі,
Ляжыць у ложку,
глядзіць у хмары,
І робіць выгляд, быццам ён
марыць.
Тата на гэта: — Мабыць,
з Міколы
Будзе калісьці метэаролаг.

РЫХТУЕМСЯ ДА ЁЛКІ

Па просьбе дзяцей і настаўніцы школы ў Дубінах друкуем п'есу на навагоднюю ёлку. Паводле В. Палуян і Ю. Цэйтліна.

ПРЫХОДЗЬ, ЁЛКА!

ДЗЕЮЧЫЯ АСОБЫ:

Дзед Мароз, Снягурачка, Пеця, Лясун і Клоун.

ПЕРШАЯ КАРЦІНА

На сцэну выбягае Снягурачка.
Снягурачка *(азіраецца)*. Я першая. Дзеда Мароза яшчэ няма. *(Глядзіць у залу)*. А, вы ўжо прыйшлі. Добры вечар, дзеці!

Зала адказвае.

Снягурачка. А што ж гэта дзядулі майго так доўга няма? Давайце ўсе разам паклічам яго... Дружна! *(Разам з залай)*. Дзя-ду-ля Ма-роз! *(Прыслухоўваецца.)* Мабыць, трэба галасней *(Разам з залай.)* Дзя-ду-ля Мароз!

Голас Дзеда Мароза. О-го-го! Чу-ю!

Снягурачка. Мы цябе чакаем!

Голас Дзеда Мароза. А дзеці ўсе на месцах?

Снягурачка *(разам з залай)*. Усе-е!

Голас Дзеда Мароза. Тады вылятаю... Давайце старт!

Снягурачка *(у залу)*. Дзеці, каб даць старт дзядулевай ракеце, трэба лічыць ад дзесяці назад і сказаць слова „пуск". Зможаце?

Зала адказвае.

Тады пачынаем! *(Лічаць разам.)* Дзесяць... Дзевяць... Восем... Сем... Шэсць... Пяць... Чатыры... Тры... Два... Адзін... Пуск!..

Чуваць шум стартуючай ракеты. Шум нарастае.

(На фоне шуму лятучай ракеты).

Дзеці. Дзядулю Мароза трэба сустрэць дружнымі воплескамі, а потым сказаць голасна: „Вітаем, Дзядуля Мароз!" Давайце патрэніруемся.

Снягурачка паўтарае з дзецьмі сустрэчу Дзеда Мароза. Вось чуваць, як ракета прызямляецца. На сцэну як мага ўрачысцей выходзіць Дзед Мароз. Добра, каб яго суправаджала світа ўдзельнікаў канцэрта ў касцюмах.

Дзед Мароз. Вітаю, дарагія госці!

Снягурачка *(разам з залай.)* Вітаем, Дзядуля Мароз!

Дзед Мароз. Дык вось, даражэнькія. Час свята пачынаць.

Каб ляпей спявалася,
Каб радасць не моўкла.
Скажам усе разам:
Прыходзь, ёлка!
Прыходзь, ёлка!
Прыходзь, ёлка!

А ёлачная камісія ў вас ёсць?

(Працяг на стар. 10)

У НАШАЙ ГРАМАДЦЫ

Падручнік беларускай мовы для пятага класа
Аўтары: Лідзія Гайдук — Мікалай Гайдук

КІЕЎСКАЯ РУСЬ

— Папераджаў я вас, што сёння мы зноў павандруем у мінулае беларускага народа, — сказаў настаўнік, калі пяцікласнікі пасля прывітання з ім селі на свае месца і суцішыліся. — Аднак гэтае падарожжа не павядзе нас у невядомае, бо вы ўжо трошкі ведаеце пра нашых продкаў.

Ён спачатку папрасіў Ніну, а потым Аркадзя і Пецю, каб яны расказалі пра беларускія плямёны, першыя княствы на беларускіх землях, заняткі і вераванні нашых продкаў.

У класным дзённіку насупраць прозвішча Ніны стала чацвёрка, бо хоць яна дакладна расказвала пра крывічоў, дрыгавічоў і радзімічаў, але ніяк не змагла знайсці на карце раку Сож, па якой жылі радзімічы. Аркадзь дапамог ёй, затым расказаў пра Полацкае і Тураўскае княствы. Пеця вельмі падрабязна прыпомніў заняткі, вераванні і абрады нашых продкаў. Вядома, хлопцы атрымалі па пяцёрцы.

Затым настаўнік расказаў пры тое, што таксама як Полацкае і Тураўскае, паўсталі княствы ў суседніх плямёнаў: у палян са сталіцай Кіевам, у славенаў з Ноўгарадам і іншыя. Ноўгарадскі князь Алег паступова пачаў падпарадкоўваць гэтыя княствы сваёй уладзе. Спачатку ён заняў Полацкае княства, затым Тураўскае, апанаваў радзімічаў. Таксама Алег авалодаў іншымі княствамі і стварыў вялікую старажытнарускую дзяржаву са сталіцай у Кіеве, адтуль яе назва — Кіеўская Русь.

Еднасць гэтай дзяржавы пратрывала нядоўга. Пры пераемніках Алега паасобныя княствы выйшлі з-пад улады кіеўскага князя, адлучыліся таксама Полацкае і Тураўскае княствы. Князь Уладзімір зноў аб'яднаў усе княствы ў супольнай дзяржаве. Каб утрымаць Кіеўскую Русь, ён пазбаўляў улады мясцовых князёў і на іх пасады ставіў сваіх сыноў або давераных людзей.

— У старых хроніках захавалася цікавая легенда пра полацкую княжну Рагнеду і яе сына Ізяслава, — заўважыў настаўнік і запытаў клас: — Хто нам прачытае яе?

Падняўся лес рук, але настаўнік падаў кнігу Ніне, няйначай каб падбадзёрыць яе пасля няўдачы каля карты. Узрадаваная Ніна ўзяла кнігу і бойка пачала чытаць:

„У Полацкім княстве ў 980 годзе панаваў мужны князь Рагвалод. Тады ж у суседнім Ноўгарадзе княжыў малады Уладзімір. Ён рыхтаваўся да вайны са сваім братам князем кіеўскім Яраполкам. Каб заручыцца дапамогай Рагвалода, рашыў Уладзімір парадніцца з ім і папрасіў сабе ў жонкі яго дачку Рагнеду. Князёўна ж збіралася замуж за Яраполка і адмовілася выйсці за Уладзіміра. Тады ўгневаны ноўгарадскі князь напаў з вялікім войскам на Полацкае княства, здабыў яго сталіцу, забіў Рагвалода і яго сыноў, а прыгожую Рагнеду прымусіў стаць яго жонкай. У іх нарадзіўся сын Ізяслаў".

Працяг у наступным нумары

ПРЫХОДЗЬ, ЁЛКА!

(Працяг са стар. 9)

Голас з залы. Ёсць.

Дзед Мароз. Прашу ёлачную камісію на сцэну.

На сцэну выходзіць Пеця.

А дзе ж камісія?

Пеця. А навошта мне камісія? Я ўсё сам зраблю. Сам высяку, сам упрыгожу, сам лямпкі запалю, сам вершык прачытаю, сам патанцую, сам песню заспяваю...

Дзед Мароз. Сам, сам, сам... А як жа цябе завуць? Сам Самюк?

Пеця. Не. Я Пеця Пеўнік.

Дзед Мароз. А можа Самахвала? Усё хвалішся ды хвалішся.

Снягурачка. А мне здаецца, што трэба аднак ёлачную камісію выбраць.

Пеця. Яшчэ чаго! Пакуль вы тут выбіраць будзеце, я ўжо ёлку прынясу. *(Выбягае.)*

Дзед Мароз. Пеця! Пеця!.. Пабег... Але ж непаслухмяны! А ты, мая ўнучка, паслухмяная?

Снягурачка. Паслухмяная..

Дзед Мароз. А маё даручэнне выканала?

Снягурачка. Ой, дзядуля, забылася?

Дзед Мароз. А толькі ж учора паказваў... І план маляваў... Дзе план?

Снягурачка. Плана не трэба, я і так памятаю!

Дзед Мароз. Ты, я бачу, зусім, як Пеця: „Я ведаю, я памятаю!" Ну дык па парадку, што я загадваў.

Снягурачка. Адшукаць у лесе схованку, дзе ляжаць у лесе ёлачныя цацкі з мінулага года.

Дзед Мароз. Правільна. А як ты знойдзеш схованку?

Снягурачка. Па плану, што ты намаляваў. Адшукаю ў лесе стары дуб, ад яго павярну на поўнач, дайду да замерзлага раўчука, потым павярну на поўдзень і дайду да... да...

Дзед Мароз. Ну да чаго?

Снягурачка. Дзядуля, а ты падкажы, куды мне ад раўчука ісці.

Дзед Мароз *(у залу)*. Дзеці, Снягурачка просіць, каб ёй падказаць. Ці можна?

Дзеці адказваюць.

Снягурачка. Гэта ж першы і апошні раз. Самы, самы апошні!

Дзед Мароз. Я б табе падказаў, але баюся, што дзеці мне двойку паставяць. Лепш я ў іх дазволу папрашу. *(Звяртаецца ў залу.)* Дзеці, можна мне адзін адзіны раз падказаць Снягурачцы?

Дзеці адказваюць.

Ну добра, падкажу. Ад замёрзлага раўчука павернеш на поўдзень і ўбачыш стары вятрак. Падыйдзеш да яго і голасна скажаш: „Вятрак, вятрак, пакажы крылом, дзе цацкі ляжаць, пад якім кустом."

Снягурачка. Вось дзякуй табе, дзядуля. Цяпер ніколі не забуду... *(Хоча бегчы).*

Дзед Мароз. Пачакай, падскакуха! Як пакажа вятрак месца, асцярожна разграбай снег, каб цацкі не паламаць, а ідучы дадому, не спяшайся, не ўпадзі.

Снягурачка. Добра, дзядуля, усё зраблю, як ты кажаш. *(Выбягае.)*

Дзед Мароз. Ну, за Снягурачку я спакойны. А вось Пеця, каб чаго не нарабіў, каб што з ім у лесе не здарылася! Пайду па яго слядах... Ага, а як жа я вас тут адных пакіну? Вось клопат. Пачакайце, здаецца, прыдумаў.

У канцэрце першы нумар!
Песня, жарт і добры вершык.
Падрыхтуйцеся на гумар.
А цяпер — выходзь,
хто першы!

Пачынаюцца канцэртныя нумары.

КАРЦІНА ДРУГАЯ

На сцэне лес. Аглядаючыся, уваходзіць Пеця.

Пеця. І зусім мне не страшна. Ну што тут страшнага? Дрэвы, як дрэвы, і снег звычайны, як на падворку... І зусім няма патрэбы хадзіць цэлай камісіяй па ёлку... Ой, што гэта? *(Замірае ад страху.)* Ці мне здалося? А тут і ёлачак прыгожых няма. Вось толькі адна стаіць... Зараз мы яе... *(Падыходзіць з пілой да елкі.)*

Нечакана (найперш праз мікрафон) гучыць суровы голас.

Голас. Не руш.

Пеця спалохана адскоквае.

Пеця. Хто гэта? *(Глядзіць па баках).* Зноў здалося? Вось вазьму зараз гэтую ёлку і... *(Хоча піліць елку).*

Голас. Не чапай елку.

Пеця кідае пілу.

Пеця. Але хто тут? Падумаеш! „Не чапай елку! „Тады іншую выберу... *(Падыходзіць да другой елкі, пачынае пілiць.)*

Голас. І гэту елку не чапай!

Пеця. Гэта што, твае елкі, ці што?

Голас. Нашы.

Пеця. Калі нашы, дык чаму ж не даеш?

Чуваць трэск галля і крокі. Паяўляецца Лясун — зарослы барадой асілак, у якога замест рук голыя галіны. Пеця ад страху падае, падхопліваецца і пачынае бегчы.

Лясун. Стой!

Пеця як зачараваны, спыняецца на паўкроку.

Лясун. Не бойся, я табе нічога кепскага не зраблю. Гэта ты хацеў прынесці боль нашаму лесу.

Пеця. Хто ты?
Лясун.
Я стары добры Лясун,
Лес ахоўваю і травы,
Каб ніхто нідзе не псуў
Нам прыроды для забавы!
Калі ты ў наш лес прыйшоў,
Беражы і лес і воды,
Не ламай, не рві карчоў!
Будзь і ты сябром прыроды!

Працяг у наступным нумары

ПАЗНАЁМІМСЯ

* * *

СССР, 344036, г. Данецк-36, ул. Аральская, 18. Сапелкина Оля. 5 клас.

* * *

СССР, 340036, г. Донецк-36 ул. Сухумская, 23. Тихомирова Шура. 5 клас.

* * *

СССР, 346555, Ростовская обл., г. Шахты, п. Майский, ул. Советская, 32, кв. 29. Остапенко Лене. 6 клас.

* * *

СССР, 346519, Ростовская обл., г. Шахты, п. Фрунзе, 3-й микрорайон, общ. № 2, дом 16, кв. 121. Якуниной Инне. Хоча перапісвацца з хлопчыкам 15-16 год.

* * *

СССР, 346519, Ростовская обл., г. Шахты, ул. Перекопская, 8. Зайцевой Наташе. Хоча перапісвацца з хлопчыкам 15-16 год.

* * *

СССР, 346909, г. Новошахтинск, Ростовской обл., ул. Дальневосточная, 17. Чернышковой Ларисе.

* * *

СССР, 346506, Ростовская обл., г. Шахты, ул. Искра, 59-27. Мажукины Лена (5 клас) и Оксана (6 клас).

* * *

СССР, 346515, г. Шахты, Ростовской обл., ул. Краковская, 4. Завьялов Руслан. 10 год.

АДГАДАНКА

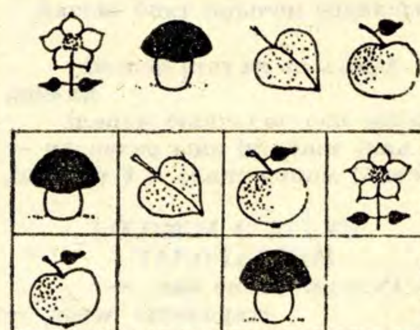

Якія з чатырох прадметаў трэба намаляваць у пустых клетачках?

Адрас рэдакцыі: „Зорка" 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1.

Piątek 12 XII — 8.10 Przysp. obronne. 9.00 Wokół nas kl. I. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany: „Nie moje dziecko". 11.40 „Gdy drzewo ożywa" — film dok. CSRS. 12.00 Krajobrazy Polski kl. IV. 12.50 Wiedza o społecz. kl. VIII. 13.30 TTR — s. I Mech. rol. 14.00 TTR — s. I Fiz. 14.30 TV kurs rolniczy. 15.30 W szkole i w domu. 15.50 Nurt. 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Rambit — teleturniej. 16.50 Piątek z Pankracym. 17.15 Teleexpress. 17.30 Bez próby. 18.30 Nie tylko dla oszczędnych. 19.00 Dobranoc. 19.10 Losy — Jerzy Strzałowski. 19.30 Dziennik. 20.00 Monitor Rządowy. 20.30 „Nie moje dziecko" — film ang. 22.05 DT. 22.30. Magazyn „Lex". 23.00 DT. 23.05 „Daisy — czyli historia operacji twarzy" — film dok. prod. kanad.

Sobota 13 XII — 7.25 TTR — s. III Światło. 7.55 TRR — s. III Biol. 8.25 Pr. dnia. 8.30 Tydzień na działce. 9.00 Klub Zdobywców Oceanów — Latający Holender oraz film z serii „Jazon z gwiezdnego patrolu". 10.30 DT. 10.40 Stare, nowe, najnowsze. 12.20 Wędrówki dalekie i bliskie. 13.00 Bariery. 13.30 Tel. Klub hod. zwierz. 14.00 Ocalić od zapomnienia. 14.30 Magazyn lotniczy. 15.00 DT. 15.05 Antologia dramatu powszechnego: Molier — „Szkoła żon". 16.20 Spotkanie z pisarzem — Nikosem Chadzinikolau. 16.45 Reportaż z przeszłości. 17.10 Los. D. Lotka. 17.25 Lady Magic (5) — włoski pr. rozr. 18.25 Publ. młodzieżowa. 19.00 Dobranoc. 19.10 Z kamerą wśród zwierząt. 19.30 Dziennik. 20.00 „Żandarm i kosmici" — franc. film fab. 21.30 Czas. 22.00 Siedem dni na świecie. 22.10 DT. 22.20 Sprawozd. mag. sportowy i sportowe rytmy tygodnia. 23.45 Kino nocne: „Wdowy", cz. II odc. 1 — ang. film fab.

Niedziela 14 XII — 7.25 Pr. dnia. 7.30 Blok pr. rolnych. 9.00 Teleranek oraz film z serii „Koralowa wyspa" (5). 10.30 DT. 10.35 „Biologia morza" (2) — film dok. RFN. 11.05 Broń i barwa (2) „Co z tymi skrzydłami". 11.30 „Przyłbice i kaptury" (4) — serial pol. 12.25 Studio im. A. Munka przedstawia z cyklu „O'Henry opowiada" „Hrabia i gość weselny". 12.45 Siedem anten. 13.30 TV Koncert Życzeń. 14.15 Studio im. A. Munka przedstawia z cyklu „O'Henry opowiada" „Mamona i łucznik". 14.35 Kraj za miastem. 15.00 DT. 15.05 Teatr Młodego Widza — „O srebrny Konstanty". 15.40 Klub sześciu kontynentów. 16.25 Warszawa lata 1915—1922 — tel. film dok. 17.05 Antena. 17.45 Studio Sport (Finał M.Ś. w piłce ręcznej kobiet). 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.00 „Alternatywy 4" (3) „Pierwsza noc" — pol. film TV. 20.55 Pegaz. 21.45 Klub Międzynarodowy. 22.15 Sportowa Niedziela. 22.30 Kabaret Olgi Lipińskiej. 23.45 DT.

Poniedziałek 15 XII — 13.30 TTR — s. I Wskaz. metod. 14.00 TTR — s. I Chem. 15.50 Nurt. 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Kwant. 17.15 Teleexpress. 17.30 Echa stadionów. 18.00 „Janosik" (13) — serial TP. 18.45 Prosty rachunek. 19.00 Dobranoc. 19.10 Laboratorium. 19.30 Dziennik. 20.00 Rozmowa na telefon (1). 20.15 Teatr TV: S. Jakobsdöttir — „Ostatnia próba". 21.40 DT. 22.00 Rozmowa na telefon (2). 22.15 Tel. film dok. 23.25 DT. 23.30 J. niem. (11).

Wtorek 16 XII — 9.00 Hist. kl. IV. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany: „Ostatnia wyprawa Herkulesa" „Powrót" — film fab. prod. ang. 11.05 Poradnik domatora. 11.30 „U Indian Otomi w Meksyku" (3) — film prod. RFN. 12.00 Przygot. do życia w rodzinie. 12.50 J. pol. kl. III lic. 13.30 TTR — s. III Mat. 14.00 TTR — s. III Opowiadania i nowele epoki pozytywizmu. 14.30 TV kurs rolniczy. 14.40 Powtórka przed maturą — J. pol. 15.50 Kim być? — Decyzje 15-latków. 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Akademia Muzyczna. 16.50 Wyprawy prof. Ciekawskiego. 17.15 Teleexpress. 17.30 Gazeta rolnicza. 18.00 TV Informator Wydawniczy. 18.15 Plusy i minusy, czyli gospod. znaki zapytania. 19.00 Dobranoc. 19.10 Diagnoza. 19.30 Dziennik. 20.00 Pr. publ. 20.15 „Ostatnia wyprawa Herkulesa" „Powrót" — film fab. prod. ang. 21.10 DT. 22.30 Studio Sport — Turniej Izwiestii. 23.20 DT. 23.25 J. ang. (49).

Sroda 17 XII — 8.10 Hist. kl. VIII. 9.00 Mat. kl. I. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany: „Kurs na lewo". 11.30 „Zespół pałacowy w Gatczynie" — film ZSRR. 12.00 Religioznawstwo. 12.50 J. pol. kl. II lic. 13.30 TTR — s. I Mat. 14.00 TTR — s. I J. pol. 14.30 TV kurs rolniczy. 14.50 Powtórka przed maturą — Hist. kl. IV lic. 15.50 Nurt. 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Krąg. 16.50 Tik-Tak. 17.15 Teleexpress. 17.30 Los. Ex. i Super Lotka. 17.40 „Bardzo ważna osobistość" — film radz. 19.00 Dobranoc. 19.10 Studium. 19.30 Dziennik. 20.00 Gra o milion. 20.30 „Kurs na lewo" — film pol. 21.50 DT. 22.15 Pr. publ. 22.45 DT. 22.50 J. ros. (11).

Czwartek 18 XII — 8.10 Fiz. kl. VIII. 9.00 Muz. kl. I. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany: „Pół willi bez pana młodego" — film fab. CSRS. 11.20 Szkoła dla rodziców. 12.00 Biol. kl. VIII. 12.50 J. pol. kl. I—IV. 13.30 TTR — s. III Upr. rośl. 14.00 TTR — s. III Hodowla. 14.30 TV kurs rolniczy. 14.50 Powtórka przed maturą — J. ang. 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Reporter TDC. 16.50 „Jeżyk" — radz. film fab. 17.15 Teleexpress. 17.30 Samo zdrowie. 17.40 Mag. wędkarski. 18.00 Poligon. 18.25 Sonda. 19.00 Dobranoc. 19.10 Encykl. kult. polskiej. 19.30 Dziennik. 20.00 Publ. 20.15 Teatr Sensacji — „Goniec śmierci". 21.35 DT. 21.55 Interstudio. 22.35 „Wódko, pozwól żyć. 23.05 DT. 23.10 J. franc.

Bielsk Podl. Thais — pod. 15—18. Ostatnie metro — fr. 19—20. Melina — pol. 21.

Czeremcha Miłość Swanna — fr. 17—21.

Hajnówka Powrót do przyszłości — USA 14—16. Ucieczka w noc — USA 17—21.

Michałowo Eskimosce jest zimno — węg. 16—18. Jezioro Bodeńskie — pol. 19—21.

Mielnik Fanny i Aleksander — szwedz. 14. Werdykt — USA 17—18. Jara Cimerman — czes. 20—21.

Nurzec Niespodziewana kariera — bułg. 17. Pierścień księżnej Anny — pol. 18—19. Musisz żyć — NRD 20—21.

ШТО? ДЗЕ? КАЛІ?

Дзень	Стыль: новы	Стыль: стары	Святы, імянібы		Сонца ўсх.-зах.	Месяц ўсх.-зах.
нядзеля	**14**	**1**	**Альфрэда, Ізыдара**	**Філарэта, Навума**	**7.37-15.24**	**13.44-6.04**
панядзелак	15	2	Цэліны, Валерыяна	Авакума, Андрэя	7.38-15.24	14.12-7.17
аўторак	16	3	Альбіна, Здзіслава	Сафоніі, Фёдара	7.39-15.24	14.51-8.22
серада	17	4	Алімпіі, Лазара	Варвары, Юльяны	7.40-15.24	15.43-9.17
чацвер	18	5	Грацыяна, Багуслава	Саввы, Захара	7.41-15.24	16.47-9.58
пятніца	19	6	Урбана, Дарыюша	Мікалая	7.41-15.25	17.59-10.27
субота	20	7	Дамініка, Багумілы	Антона, Ніла	7.42-15.25	19.14-10.48

ГАДАВІНЫ

75 гадоў таму назад

18.12.1911 г. нар. беларускі літаратуразнавец Алесь Есакоў, шматгадовы працаўнік тэатраў Беларусі, аўтар кніг аб беларускіх тэатрах і дзеячах сцэнічнага мастацтва, напісаў кнігі „Янка Купала і беларускі тэатр" (1972) і „Зерне да зерня. Абразкі з жыцця Янкі Купалы" (1977).

65 гадоў таму назад

15.12.1921 г. нар. беларускі літаратуразнавец і педагог Сцяпан Александровіч, аўтар шэрагу кніг па гісторыі беларускай літаратуры і культуры, якія адыгралі выдатную ролю ў азнаямленні з багатай, але забытай культурнай спадчынай беларускага народа: „Незабыўнымі сцежкамі" (1954), „Па слядах паэтычнай легенды" (1965), „Старонкі братняй дружбы" (1960), „Пуцявіны роднага слова" і інш.

Галоўнае праўленне БГКТ арганізуе 31.12.86 г. **навагодні баль.** Іграць будзе славуты калектыў **„Дубіны".** Білеты можна набыць у ГП БГКТ, вул. Варшаўская 11 у гадз. 8⁰⁰ — 15⁰⁰. Інфармацыі па тэлефону 317-18

(Працяг са стар. 7)

СЛАВА ГЕРОЯМ

занку, схаваную ў сваякоў, злавілі фашысты. Яе страшэнна катавалі. Калі цела Марыі Пынто знайшлі сябры-партызаны, дык пазналі яе толькі па вопратцы. У яе былі выбітыя ўсе зубы, адрэзаны грудзі, язык і адно вуха, на нагах павыразаныя кускі мяса... Якой сілы волі спатрэбілася, каб вытрымаць усе гэтыя здзекі і застацца вернай партызанскай прысязе! Таварышы партызаны ў спецыяльным акце, састаўленым пасля гібелі Марыі Пынто, сцвярджаюць:

„30 мая 1944 года знявечаны труп разведчыцы быў знойдзены яе баявымі таварышамі і пахаваны з партызанскімі ўшанаваннямі".

З боку Латвіі да Кургана дружбы вядзе Ліпавая алея. Ля яе знаходзіцца таксама памятны знак, а на ім надпіс:

„Тут у маі 1942 года пачаў сваю партызанскую дзейнасць Герой Савецкага Саюза Імантс Судмаліс".

Ён з 1916 года нараджэння, яшчэ ва ўмовах буржуазнай Латвіі, закаляўся ў падпольнай камсамольскай дзейнасці. На весну 1942 года трапіў да беларускіх партызан, якія дзейнічалі ў Асвейскім раёне. Калі ў гэтых старонках паявіліся латышскія антыфашысцкія партызанскія групіроўкі, Імантс Судмаліс актыўна ўключыўся ў іх дзейнасць, быў, між іншым, партыйным кіраўніком I Латышскай партызанскай брыгады. У пачатку 1944 года ён арганізаваў у сталіцы Латвіі падпольную друкарню. Фашысты, пры дапамозе правакатара, выявілі гэтую друкарню, і Судмаліс разам з баявымі таварышамі 25 мая 1944 года быў пакараны смерцю. У пісьме, якое было знойдзена пасля вайны, Імантс Судмаліс сцвярджаў:

„...Я быў чалавекам і змагаром у той час, калі рашаецца лёс чалавечага рода. Хай будучыня будзе лепшай і болей шчаслівай, яна павінна быць такой!"

Помнік у гонар Імантсу Судмалісу быў адкрыты якраз у маёй прысутнасці, 6 ліпеня 1986 года.

Нас паклікалі, каб нешта перакусіць. Я адвярнуўся і яшчэ раз, здалёк, паглядзеў на стройны, кучаравы дуб, што расце на Кургане дружбы. Колькі таямніц і чалавечых лёсаў ён тут увасабляе! Да некаторых з іх я яшчэ вярнуся.

Віктар Рудчык
Фота аўтара

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на адрас:

Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217 1922 132

У замежнай валюце: Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5018 24325 151 6787

Паведамляем таксама, што цэнтры збірання экспанатаў для музея знаходзяцца ў наступных месцах:

у Пачатковай школе ў Рыбаках гміна Міхалова,
у будынку былога ПЗГС у Гайнаўцы,
у клубе БГКТ у Бельску вуліца Міцкевіча 50/54
у клубе БГКТ у Гайнаўцы вуліца Вызвалення 6,
у Гмінным камітэце ПАРП у Мілейчыцах,
у Саколцы, вуліца Варынскага 1
у ГП БГКТ у Беластоку вуліца Варшаўская 11.

Чакаем экспанатаў або інфармацыі аб месцы іх знаходжання.

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej. 17-200 Hajnówka. ul. Wyzwolenia 6

Тэлефон 28-89

ПРАЗ ТЫДЗЕНЬ У „НІВЕ"

Іван Навуменка ў Варшаве • Не паддамося! • Алесь Барскі аб цэнах кніжак • Студэнцкая „Прысутнасць" • Залатая веха — 86 • Стрыкі — жывыя і з гісторыяй • На званіцы Аўрора • Ікона св. Міколы Цудатворца • Максім Багдановіч — Васілёк Беларускі — артыкул трэці • Беларускі фальклор • Сардэчныя тайны і соннік • „Зорка" • Што-дзе-калі • Беларуская народная песня „Рэчанька" • Гумар

Ніва

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў: Вера Валкавыцкая, Георгій Валкавыцкі (галоўны рэдактар), Мікалай Гайдук (намеснік галоўнага рэдактара), Валянціна Жэшка (карэктар), Мірaслава Лукша, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Петрук (мастак), Віктар Рудчык, Марыя Федарук (машыністка), Міхал Хмялеўскі, Яніна Чэрнякевіч, Ада Чэчуга (сакратар рэдакцыі), Сакрат Яновіч (тэхнічны рэдактар)

АДРАС РЭДАКЦЫІ

„Niwa"
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok skr. poczt. 149
tel. 232-41

Wydawca Białostockie Wydawnictwo Prasowe, 15-950 Białystok ul. Wesołowskiego 1. Druk Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty kwart. 130 zł; półr. 260 zł, rocznej 520 zł.

WARUNKI PRENUMERATY:

1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach, w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli;
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów
   - osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli;
   - osoby fizyczne zamieszkałe w miastach - siedzibach oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonują używając „blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch"
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc. dla zlecających instytucji i zakładów pracy.

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę:
- do dnia 10 listopada na I kwartał, I półrocze roku następnego oraz cały rok następny,
- do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bieżącego.

Zam. 1958/86 r. Nakład 4 900 egz. R-3.

З суседскага агародчыка

АБЕДЗЕННАЯ РАЗМОВА

Жонка мужу кінула ў абед:
— Пра сям'ю ці ж гэтак людзі дбаюць!?
Вунь сусед наш, дык як след:
Цягне, што пад рукі пападае.
Сам Сцяпан мяшкамі валачэ,
Тоны дзве ён бручкі склаў у склепе.
Малака у іх — ракой цячэ!
— Дык кароўку кормяць як найлепей.
— Кормяць. На Марысю іх зірні —
З фермы камбікорм на тачцы возіць:
Парсюкоў пяцёра, тры свінні...
— Ды нязжо яны вось так і носяць?..
— Павучыўся б ты ў іх, вунь іх зяць
Вітамінную муку дамоў цягае,
І дачушка Верка як піць даць —
Ад цялятак малачко ўрывае.
Толькі ты адзіны брыгадзір —
Ці такі дурны ўжо ці законнік! —
Хоць бы раз узяў сям'і на здзіў,
Ты што-небудзь для свінні Хаўронні.
— Дзякуй, жонка, за мараль, яду, —
З-за стала устаў парыўна Хведар. —
Зараз жа праўленню даведу,
Што вось толькі ад цябе уведаў...
— Стой, дурны! Што ўзвіўся ты, як вуж,
Крыўдаваць жа будуць на нас людзі...
— Не, сяброўка, за Хаўронкін тлушч
Мы сумленне прадаваць не будзем.
За дармовым, жонка, не ганіся...
Так пайшоў не еўшы чалавек,
І ў дадатак з жонкай пасварыўся.

Мікола Дубоўскі

НА ЗАРАДЦЫ

Знайдзіце на малюнку адзін з шасці прадметаў, змешчаных над малюнкам.

НІУКА

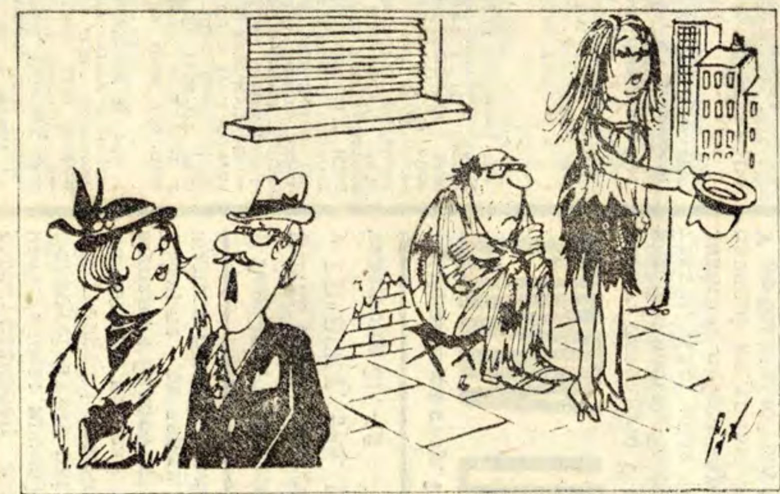

— Бач ты, гаспадар фірмы збанкрутаваў, а сакратарка ўсё-ткі засталася!

У ЦЫРКУ

— Ад чаго памёр ваш муж?

— Ад пазяхання!

— Не можа быць! Ад гэтага яшчэ ніхто не паміраў.

— Муж працаваў акрабатам, і нейк у цырку выконваў нумар, учапіўшыся зубамі за вяроўку. І вось яму захацелася пазяхнуць і...

НАШЫ ДЗЕЦІ

Седзячы на заднім сядзенні і слухаючы, як сварацца бацькі, маленькі Міколка раптам пытае:

— Тата! А хто гаварыў табе, як весці машыну, пакуль ты не ажаніўся з мамай?

НЕ ПАЗНАЎ

— Чаго гэта ты, Кастусь, увесь пашматаны такі?

— Ды сабака напаў.

— Чужы?

— Дык у тым і справа, што свой.

— П'яны, мабыць, прыйшоў?

— Ды дзе там! Цвярозы. А ён мяне праз гэта і не пазнаў..

— Зноў ідуць!

На сходах гнуў спіну, затое на рабоце не толькі паказваў.

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

Абменьваюцца вопытам рыбакі.

— Класная прынада з мух! — цвердзіць адзін.

— А ты матыля прабаваў?! — гаворыць другі.

— Няма лепш голага кручка! — падсумоўвае трэці.

— Ну, ты загнуў!

— Аніколькі. Трэба толькі спосаб ведаць. Прыходжу, сядаю ля палонкі і пачынаю ціхенька расказваць, якія гіганты-прыгажуны трапляліся мне калісьці. Рыба, каб лепш было чуваць, высоўваецца з вады, разявае рот ад здзіўлення. Тут ты ёй кручок у пашчу і — цягні!

✲

Маленькая Брыгіта гартае тэлефонны даведнік, спыняецца на адной старонцы і чытае: — Серансен, Серансен, Серансен... Вось дурны дзядзька. Навошта яму так многа тэлефонаў?

КАБ НЕ СТАЦЬ ПАРУШАЛЬНІКАМ

Калі пенсіянер Ягор прыехаў пагасціваць у горад да сваёй дачкі Насты, то яна цэлы тыдзень не хадзіла на работу, усё адпрошвалася па тэлефоне. Аднойчы не стрымаўся Ягор, сказаў:

— Паеду я дамоў.

— Што, табе ў нас не падабаецца? — здзівілася дачка.

— Не, падабаецца, але баюся, што мне тваё начальства аб'явіць вымову за парушэнне тваёй працоўнай дысцыпліны.

Савелій Паўлаў

З „Весніка Задрыпоніі"

АКТЫЎНАСЦЬ

Ні мінуты не прастойвае на рабочым месцы механік Сярдзюкевіч. З раніцы ён збірае прафсаюзныя ўзносы, пасля абеду абараняе гонар прадпрыемства на татамі (дыван для барацьбы дзю-до) і заканчвае на рэпетыцыі групы „Ю-ю-ля-лю".

ДЫЛЕМА ДАЦЭНТОВІЧА

Ці можна лічыць чалавека паліглотам, калі ён умее маўчаць на ўсіх мовах?

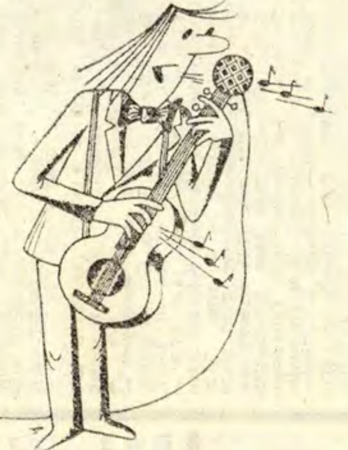

— Ты павінен ганарыцца, што твой сын не баіцца прыносіць дамоў такі дзённік!

Курёзы

ПІРОГ ДЛЯ ГУЛІВЕРА

Не да кожнага стала можна падаць яблычны пірог, выпечаны ў пякарні чэхаславацкага горада Фрэнштат-пад-Радгашцем. Яго размер — 21 квадратны метр, а вага — 290 кілаграмаў.

З задавальненнем пакаштавалі гіганцкі пірог наведвальнікі маладзёжнага клуба ў Остраве, куды ён быў дастаўлены на спецыяльна абсталяваным грузавіку. У прысутнасці натарыуса пірог узважылі і абмералі. Акт аб гэтым кулінарным вырабе адпраўлены ў Лондан для рэгістрацыі ў кнізе рэкордаў Гінеса.

З КНІГІ ГІНЕСА

Бельгіец Бруна Лайнен, сеўшы на самалёт Брусель — Окленд (Новая Зеландыя), паставіў перад сабою мэту не даляцець як мага хутчэй да канцавога пункта, а як мага больш затрымацца ў дарозе. І затрымаўся 11 месяцаў, зрабіўшы за гэты перыяд 109 прыпынкаў у розных краінах, налятаўшы каля 85 тысяч кіламетраў і пакінуўшы сабе на памяць авіяцыйны білет з дадатковымі купонамі даўжынёю 13 метраў.

Калі вы больш, чым адзін дзень, адчуваеце сябе шчаслівым, значыць, ад вас нешта скрываюць.